

Pest, october 14-kén 1855.

A „Vasárnapi Ujság” hetenként egyszer egy nagy negyedréti iven jelenik meg. —
Előfizetési díj julius — decemberig azaz : 6 hónapra Buda-Pesten házhoz

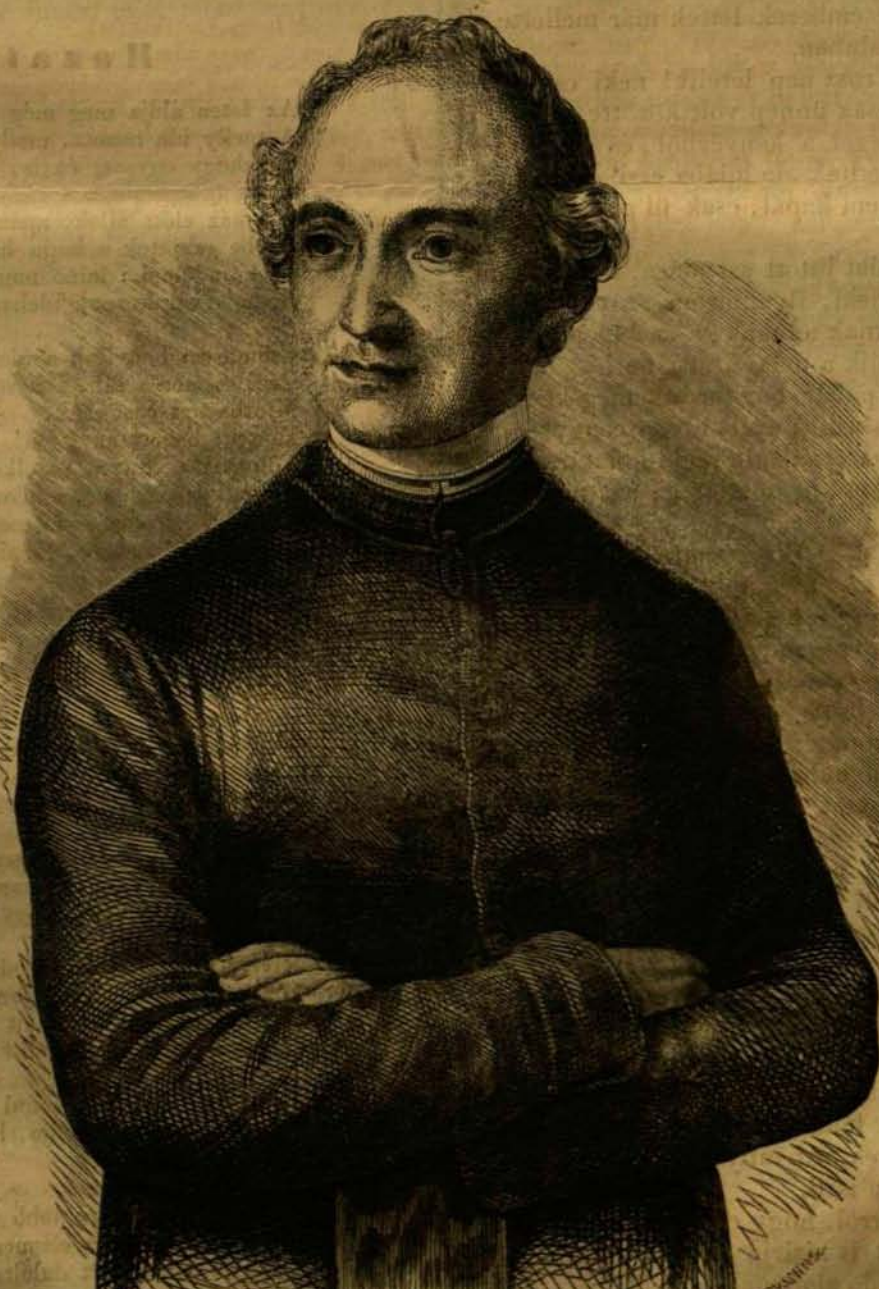
küldve vagy **postai úton** a „Politikai újdonságokkal” együtt csupan csak 3 ft pp. — Az előfizetési díj a „Vasárnapi Ujság” kiadó-hivatalához (egyetemutca 4. sz.) bérmentve utasítandó.

Majer István.

Majer István született 1813-ban augustus 15-kén Mocsonakon Nyitra megyében. Iskoláit Esztergomban kezdte, hol felvétetvén a papnövédek sorába, a nagyszombati papnöveldebe került. Itt néhány növendék-társával magyar nyelv-gyakorló iskolát létesített s a rajzolásban, melly művészetet nagy hajlammal gyakorlta, több növendék-társainak oktatást adott. 1834-ben kezdett folyóiratokba írni s alig létezett hazai vállalat, melly ne tudna dolgozataiból felmutatni. Ezekben jelent meg saját rajzolatai után Eperjes, Szeged, Eger, Tata stb., sőt a lipcsei Illustrierte-ben Siklós, Mohács képe. Nagy jártasságot szerezvén a rézmetszésben is, több rézmetszvényeket közölt keze után a Tudományos gyűjtemény és a Honművész című folyóiratokban. — Szintén ekkor adta ki a sajátkezűleg rézbe metszett „Magyar szent képek” című vállalatát, mellyből többszöri kiadással közel 200 ezer kelt el. Pesten a jogot hallgatá s felszenteltetvén, elsőbb falun segédpap, aztán Esztergomban k. városi káplán lett, melly hivatalaiban már a népnevelés mezején olly sikeresen fáradozott, hogy az 1842-ben Esztergomban felállított mesterképző intézet tanárává lett kinevezve. 1844-ben bocsátá közre *Népneveléstan* könyvét. E munka

a maga nemében irodalmunkban első s Esztergom megye, gyűlési határozatnál fogva, körlevél által az ország minden hatóságainak figyelmébe ajánlá. Tótnyelvre is lefordított. — Adott ki ezután egy Egészségtant a nép, és szindarabokat az ifjuság számára,

s a *Rézmetszés műtanát*. *Liturgikája* mesterképzők számára, pályaköszörözött mű, melly ezer ftal jutalmaztatott. 1848-ban az oktatás miniszternek egy *A magyar képezdek reformja* című iratot nyújtott be. Ugyanez évben jelent meg tőle *A jó magyar hási gasda*, népkönyv; 1849 — 1851-ben II. kötet *Egyhási beszédek*. Mindezen és több leginkább neveléstárgyazó iratai nevének általános becsületét vívtak ki. 1849-ben a felsőbb neveléstan helyettes tanárává választott a pesti egyetem bölcsészeti karához; 1850-iki év első felében a *Kath. Néplapot* szerkesztette, ez év decemberében pedig Pestváros a kebelében létező reál- és elemi iskolák igazgatójául őt jelölé ki. Melly fontos hivatalban a kormány által is megerősítettvén, hatásköre szélesbültével közhasznu tevékenysége is mindinkább növekedő eredményt tud felmutatni. Így, az ő fáradozásai, ösztönzései és terveléseinek eredménye a pesti nyilvános vasárnapi iskolák; illyet eszközölt ki a dolgozóház számára is, valamint szinte egyike azon férfiaknak, kik hathatós közreműködésük által a *Bölcsőde* című szegény gyermekápoló intézetet tervezék és alapíták. —

Majer István.

Ki ne ismerné a mult évben kiadott *István bácsi a jó házigazda* című jeles népkönyvét, mely utat készített az idén 1856-ra kiadott *István bácsi naptárára*, mely megjelenése után két hétre már második kiadást ért. Ugyanez évben jelent meg tőle *Szív-mivelő beszélgetések ifjuság számára*. De míg a népnevelés pályáját irodalmi téren illy szorgalommal és sikerrel egyengeti, addig elemi és reáliskola igazgatói szép hivatalának körében teljes igyekezete, erélye- és buzgalomával folyton a gondjaira bizott iskolák korszerű rendezésén munkálkodik.

Budapesten nincs egyetlen jótékony egyesület, mely tagsággal meg ne tisztelte volna, sőt a bécsi és párisi bölcsőde-egyleteknek is választmányi tagja, a Szent-István társulat pedig, kiadandó Pázmán füzeteinek egyik szerkesztőjeül nevezte ki.

E tények elősorolása után szükséges-e még egyebet felhozunk e jeles férfi érdemei kiemelésére? — A nevelés alapja az emberiség és államok boldogságának és Majer István egyike azon uttörő férfiakkal, kik honunk nevelésügyének olly kevésbé mivelte mezején fáradhatlan munkás kezeikkel a felvirágzás magvait hintik el a hazai földbe.

Életképek a mai napokból.

JÓKAI MÓRTÓL.

III. Egy népnevelő.

Ötven esztendeig volt fáradhatlan munkása az Úr kertjének.

Azok az emberek, kiket apró gyermek korukban a betűk ismeretére tanított, kiknek gyöngye kezeiket a legelső írásjegyekre oktató, mind kész öreg emberek lettek már mellette, és vénebb aligha volt nálánál a faluban.

Ötven év alatt sok jó és rossz nap letelik! neki csak a rosszából jutott bőven, a jó nap csak ünnep volt közöttük.

Oh be kevészet evett eleget a kenyérből, és az is megpanaszolt kenyér volt. Azt mondták, de hijába eszi a más buzáját, a ki maga se nem ás, se nem kapál, csak ül az iskolában s a gyerekeket tanítja.

Ha néha napján egy jó falat jutott asztalára, a mit valami nagyelkü patronus küldött neki, ilyenforma szóval: „egyék mester uram, úgy is a kutyáknak adnánk,“ azt mondták: ni hogy dorbézol, hogy daskálkodik a más látottjából!

Ha egyszer másszor egy pohár bor fordult meg kezében; azt mondták: ni hogy részegeskedik; azért olyan rongyos!

Ha évszámra egyszer látogatója akadt, régi iskolatársa, vagy szomszéd népnevelő, s összeültek, beszélgettek; azt mondták: ni hogy mulat, jó dolga van ennek!

A legrosszabb rabszolgának csak egy ura szokott lenni, neki minden ember ura volt, a ki csak a helységben lakott, urak és szegények, ifjak és öregek, még a kis gyermekek is.

Voltak gyermekei is, mert hiszen ez az áldás olyanoknak adatik, a kik azt nem kérik. Tisztességesen fölnevelteté valamennyit; maga szűk napokat látott, hogy minden keserves forintját azokra költhesse. Úgy gondolá, hogy majd vénsége napjaira gyermekeiben fog megnyugodhatni.

Azok pedig elhaltak egyenkint. Mikorra a munkabíró kort elérték, mellyben szülőik fáradságát megszolgálhaták, akkor haltak el.

A vén iskolamester egyedül élte őket túl hitvesével.

Ősz, aggott, időktől és sors csapásaitól meghajlott emberek voltak mind a ketten.

Sokszor emlegeték azután sohajtva: melyik fog kettőjük közül elébb földben fekvő gyermekeihez megtérni? Melyik temeti el a másikat? Milyen szomorú lesz az itt maradó sorsa!

A férj, az apa maradt legutoljára, a nő költözött el elébb.

Azon órától fogva, midőn feleségét is leereszték a sírba, elkezdék mondogatni az emberek: ni milyen veresek a mester szemei, bizonyosan túl a rendén iszik.

Ki hinné el azt öreg emberről, hogy egy öreg asszonyt annyira sajnáljon, hogy a szemeit is kisírja utána? Mintha nem megúnhatta volna annyi esztendő alatt az isten-adtát.

A vén iskolamester szemei pedig egyre gyöngébbek lettek a sok sirás miatt. Hosszú álmatlan éjszakákon sokszor fohászkodék az éghez: Óh bár ne látnám többé ezt a világot!

És lön úgy, a hogy ő mondta: egyszer megvakult és nem látta többé a világot.

Akkor azután azt mondták, hogy ha már megvakult, és nem láthat munkája után, tehát menjen koldulni.

Hisz ez rendes dolog: hogy a vak ember, kinek semmije sincs, és senkije sincs, koldulni megy.

Ott vannak a házak küszöbei, ott vannak a templomok lépcsői, ott van az országút: azok eltartják a vak embert.

És betölt volna rajta e sors, ha meg nem hallják ez eset hírét azok a szegény emberek, a kik legszegényebbek minden faluban: a többi iskolamesterek.

Ezek a szegény iskolamesterek, kik maguk is az élet terheit egyenlőtlen erővel viselik, nem engedék megadni azt a példát, hogy egyike azon férfiakkal, kik napjaikat a magyar nép nevelésére áldozák, vénségére, nyomorúságára idegen házak ajtajait kopogtassa sorba és elmondja: „én népnevelő voltam, odaadtam ifjuságom, vénségem napjait a hazának. Könyörüljete a szegény kolduson.“

A jámbor népnevelőtársak összerakták megszolgált forintjaikat, hogy pártját fogják az elhagyatottnak, hogy eltartsák őt nyugalomban, békességben addig, a míg a jóltevő halál megnyitja szemei előtt az örök világosságot.

És ugyan ekkor olvastuk országpszerte valamennyi újságban, hogy az óbudai tehénpásztor jövedelme, kilencz hónapi hivatalos fáradságért, ezer ötszáz pengő forintba ment.

H a z a t é r é s .

Az Isten áldja meg még azt a folyót is
A melly ide hozott, mélyen haza jöttem,
Csak hogy egyszer én is
Sirok örömben.
Kis ház előtt állok, apám háza előtt,
Be be tekintek a kapu hasadékán,
S elgondolom: minő nagy öröm lesz majd benn,
Nem is várakoznak idehaza én rám.

Csöndesen benyitok a kicsiny udvarba;
Régi, ismerős fák, ismerős itt minden —
Mintha azt susognák,
Hogy: hozott az Isten!
Fölugrik a kutya, és elkezd ugatni,
De mikor elém ér, elnémul,
Kétszer, háromszor is megtekint azután
S végre fölismerve, lábaim elé hull.

En meg csöndesen az ablak mellé állok,
Mit csinálnak ott benn, kíváncsian nézem:
Édes anyám olvas
Épen a karszékekben.
Imádságos könyv az ő olvasó könyve,
Mellyből talán nekem kér örömet, üdvöt —
Meg is hallgatta a jó Isten imáját,
Mert a jövő perczben már kebelén csüggök.

A zajra apám is kijön szobájából,
Már kívülről kérdvén hangosan, hogy: mi a?
S akkor látja csak, hogy
Megérkezett fia.
Kiveri pipáját, aztán gondolkozik,
Hogy vajjon mit mondjon nekem ujat, nagyot;
S utoljára is csak annyit tud mondani,
Hogy a bajszom megnőtt, egész ember vagyok!

És a szomszédok is mind mind előjönnek,
Egyik a másiktól tudja, hogy megjöttem;
És egész koszorut
Fonnak körülöttem.
S nekem e koszoru jobb izűen esik;
Mint a mit valaha elismerés adott,
Hisz én szeretetért daloltam örökké,
Hisz én a szeretet, szív költője vagyok.

Végre kis hugom jön, az én szép kis hugom,
 Ki szegényke eddig nem férhetett hozzám,
 Szemében mosolygást,
 Ajkán csókot hozván.
 S míg a többi széled, ő mellettem marad,
 Az álom szárnyai míg csak be nem fődnek,
 Sőt még azután is hallom könyörögni,
 Hogy maradjak itthon, ne menjek el többet!

Tóth Kálmán.

A pásztorlegény.

(Beszély.)

(Vége.)

— Jó napot apám, — köszönté Jancsi lassu hangon az ágyban fekvő öreget, kit a betegség annyira kivett formájából, hogy ha az utcán találkozik vele, bizonyosan rá nem ismert volna.

Sugár Ferencz mereven nézett egy ideig fiára, mintha azon gondolkozott volna, elfogadja-e annak köszöntését, aztán bádjadtan mondá: fogadj isten.

— Tudom, hogy neheztelsz rám — szólt Jancsi poros kalapját a nyoszolya gombjára akasztva — van is okod miért. De hát minek is vagyok olyan nagyon szerencsétlen. Még csak te tartod bennem az életet.

— Te pedig elveszed az enyémet — sohajtott a beteg szomorúan — óh, nem az fáj nekem, hogy meghalok, mert mindenkinek meg kell egyszer halni, hanem hogy meggyalázva halok meg.

— Meggyalázva? — kérdé Jancsi fejét büszkén fölemelve — s ki által?

— Saját fiam által.

— Apám — válaszolá Jancsi keserű megilletődéssel — szomorúságot hozhattam fejedre, de gyalázatot nem. Korhely vagyok, óh, de nem olyan korhely, ki megvetést érdemel, hanem kit a kő is szánna, ha érzése volna. Vagy hát oka vagyok én, hogy a teremtő szívet adott, melly érez, emlékezetet adott, melly nem tud felejteni? tudom én, hogy hibáztam; de van-e ember, ki nem hibázott soha?

— Hiba és becstelenség különböző dolog.

— De hát ki vádol engem becstelenségről? — kérdé a fiu mélyen megsértődve.

— Saját tetteid. Oh, midőn megtudám, hogy lopásra aljasodtál, megátkoztam a napot, mellyen a világra jöttél.

— Én loptam? — kiáltott föl Jancsi egész testében reszketve — anyám szent hamvaira kérlek, vond vissza e szót, vagy megbánom, hogy apámnak hivtalak.

— Hogyan — kérdé a beteg, beesett szemeit kémlőleg szegezve Jancsira — hát nem te loptad el az ispán marháit? Igazat szólj, egy haldoklót megcsalni annyi, mint elkárhozni. Az én perczeim pedig már . . . érzem, meg vannak számítva.

— Apám, én nem loptam soha.

Jancsi e szavakat annyi őszinteséggel, olly komolyan mondá, hogy szavainak hitelt nem adni lehetetlenség volt.

— Én hiszek, óh én hiszek neked fiam — felelé az apa, tekintetét fia nyugodt, komoly arczáról elvonni nem bírva — borzasztó, borzasztó — tevé utána a beteg ellágyulva, s szempillái egy könnyecppet fogtak föl, az utolsó könnyecppet.

Jancsi szorult lélekzettel állt a beteg ágya mellett.

— Jó fiam, oda a gulya, oda gazdaságom. Nézz körül, talál-e egy koporsóra valót. Semmi, legalább megmaradt becsületedem.

— Nem értelek, apám.

— Mintegy két hóval ez előtt — szólott a beteg minden erejét összeszedve — az ispán gulyájából tiz darab marha elvesztett, egy darabot marháim közt talált meg még azon éjszaka, minden gyanu ellened volt, fiam, tiz darabot adtam a megtalált egy mellé; hogy a szegyéntől a betömlőczözéstől megszabadítsalak. Lopás lopást ért, míg minden marhámnak vége lett. Oh, de hiszen szívem vérét is odaadtam volna, csak hogy rólad, fiamról a szegyént elhárítsam. Mint megkönnyítéd végórámat, Isten ál-

dása legyen veled érte. — S kimerülten csuká le bádjad szemhéjait.

— Oh, gazság, pokoli gazság — rázá meg égő fejét Jancsi szaggatott érzéssel — nem elég, hogy elraboltad szeretőmet, nem elég, hogy kifosztottad apámat? még a lopással, óh ezen minden bűnök legundokabbikával is be kelle moeskolnod. És él Isten, a ki ezt elnézi!

A beteg szemei még egyszer fölnyiltak, tekintetét feddőleg, bátoritólág függesztvén a megtört ifjura, mintha azt akarta volna mondani: fiam ne káromkodjál, az Isten jó, az Isten igazságos, fölemeli az elnyomottat, s nem hagyja a bűnt büntetlenül.

Jancsi nagyot sohajtott, s véghetetlen fájó gyötrelmek közt járkált a szomorú hajlékban.

Hosszu gondolkozás, hosszú szenvedés után, hidegen s féltelmesen nyugodtan közelített a beteg ágyához.

— Atyám — kezdé lassu hangon, szemeit a földre szegezve — megszámloltam magammal; ez órától, még csak élsz, nem lesz okod panaszra ellenem. Van két kezem, bírok annyit keresni, hogy szükségem ne láss öreg napjaidban. A mi költséget tettem, annak fedezésére elegendő irhás subám és nyerges pejlóvam. Még ma jelentem az esetet a bíróságnak, s ha igazság van a földön, te vissza nyered marháidat, ha nincs, várni fogok . . . Oh, én sokáig eltudok várni. Mindenható Isten! — kulesolá össze kezeit, a mint szemei atyjára tévedtek, — ő meghalt, — meghalt — zokogá, a halott fejét mereven két kezében tartva, — a bánat ölte meg.

Ott állott apja holt tetemeinél, mozdulatlan, mint gyászos sirkereszt, árván, reménytelenül; még csak könnyüi sem voltak, mellyek enyhítették volna a szívét szorító fájdalmat.

— Meghalt — eszmélkedett Jancsi elkeseredve — majd elmondják felőle, minő jó, minő becsületes ember volt. Eljönnek temetésére azok is, kik a beteghez nem jöttek; oh az emberek nagyon becsülettudók a halott irányában, az is megsajnálja, az is megsiratja, ki ellensége volt: — a halottnak nincsen ellensége. Minő jó dolog halottnak lenni. Nyugodjál békével ártatlan áldozat, nemsokára megizenem hozzád halálos ellenemtől, hogy mi lett fiadból. Arcza sötét volt, mint a gondolat, melly agyában fogamzott. Még egyszer körülnézett a gazdátlan házban, mellyet örökre elhagyandó vala, még egyszer megállott a halott mellett, jól megnézte, nehogy valahogy elfelejtse.

A mint a házból az udvarra kiért, Juliskával találkozott, ki fehér gyolcs kendőben tartott valamit kezében. Mindketten meglepettek e találkozás által.

— Mit keressz te itt? — kérdé a legény ösztönszerűleg a megdőbbent leánytól.

— Ételet hoztam édes apádnak.

— Jókor jutott eszedbe, mondhatom.

— Nem ma jutott először eszembe — felelé a leány galamb szeliden — én ezt már hetek óta teszem.

— Jó leány, — válaszolá Jancsi a felelet által némiképp sodrából kivéve — nincs annak már szüksége ételedre.

— Meghalt? — kérdé Juliska remegve.

— Meghalt — lön a felelet s Jancsi utnak indult.

— Jancsi! — kiáltott utána Juliska olly édes, olly fájó hangon, hogy Jancsi egy léppel sem birt tovább menni. — Elhagyhatsz-e a nélkül, hogy csak egy vigasztaló szót szólnál hozzám?

— Vigasztaló szót, mi szüksége van arra menyasszonynak? nem leszesz-e maholnap ispánné? nem hirdette-e már ki nevéteket a pap?

— Igaz, való igaz — sohajtott szive mélyéből Juliska — és te e szavakat olly hidegen mondod el, míg nekem a lelkem majd megszakad. Azt hiszed — folytatá a leány nemes lelkese déssal — nem találtam volna föl az utat, melly megmentene ezen házasságtól, azt hiszed, olly nehéz meghalni annak, ki ugy szeret, mint én szerettelek.

— Hát ki kényszerít téged ezen házasságra, ha idegen vagy tőle?

— Becsületed.

— Az én becsületedem? — kérdé Jancsi szilaj tűzü szemeit a leányra szegezve.

— Igen — válaszolá Juliska szemérmes zavarodással — Jancsi, én nem akarom tetteidet bírálni, de lásd egy idő óta, mióta engem megvetettél, te olly életet viseltél, melly hozzád nem illik, csak az Isten tudja, mennyit sirattalak. Tudod, én az ispánt nem szerettem soha, nem szeretem most sem, a leány szíve csak egyszer szeret, ha igazán szeret, pedig ő olly kiméltől, olly mentőleg szól mindig felőled, lásd — folytatá alig érthető rezgő hangon — azon marhákért is, mellyekre nézve atyáddal kiegyezett, megigéré, hogy nemcsak hogy föl nem ad, hanem . . . ha oltárhoz lépek vele, marháidat egyig vissza adja. Most mondd, vádolhatsz-e engem lépésemért, hiszen, tevé utána siró hangon — életemet, lelkemet is oda adnám, csak hogy téged megmentsenek, . . . úgy is, mi vagyok én neked, hervadt virág, mellyet kalapod mellől eldobsz, hogy frisset tüzz melléje.

— Ez sok, oh, ez igen sok. — Fordítá el fejét Jancsi, mintha a szemébe toluló könyecseppet akarta volna elrejteni. — Oh, ne nézz rám olly szépen Juliska, mert eszem eltávozik, még elhitetnéd velem, hogy ok nélkül dültem a korhely életbe, melly alapjául szolgált a gyanunak.

— Gyanunak mondd — emelé örömtől sugárzó szeméit az ifjura Juliska. — Szívem nem csalt, Jancsi, te ártatlan vagy; oh, mondd, hogy az vagy, olly jól esik azt magadtól hallanom. Kinek lehetne a világon hinni, ha neked nem hinnék.

— Hát aztán mit nyersz vele, ha én bűnös, vagy ártatlan vagyok? Kérdezd meg a halottat, törődik-e vele, ha jót vagy rosszat mondanak felőle. Iszonyu játékot üzött a sors velem; vége, mindennek vége. Juliska — fogá meg a leány kezét Jancsi — sirass meg, ennyit megérdemlek tőled, aztán . . . felejts el.

— Jancsi, ne hagyj el — esengett a leány, borús szeméit, szerelme gyengéd ömlengésével emelve a sötét ifjura.

— Mennem kell Juliska, utam hosszú, olly hosszú, hogy soha sem térek róla vissza.

— Isten veled, Juliska — tekintett még egyszer a leányra Jancsi, fájdalmasan a kétségbeesés kifejezésével — ne felejtsd el, hogy nagyon szerettelek. — Aztán gyorsan eltávozott. Merre? a jó Isten tudja.

— Menj, menj, jó fiu — szólott a leány, könnyben uszó szép szeméivel a távozót kísérve — nem tartoztatlak. Lelkedbe olvastam. Büszkeséged halálosan van sértve. Becsületed, boszud erősebb, mint szíved szeretete. Igazad van. Menj, menj, nem csalhatsz meg, ismerem az utat, mellyen elindultál, mért tartóztatnálak vissza, hiszen én is nem soká követlek.

Néhány nappal később Zavarfalváról az urasági major felé vezető úton botjára támaszkodva állott Sugár Jancsi. Sötét gondolata lehetett, mert kalapja a szemére volt ütve. Későre járt az idő, fényes féltányért képezve úszott az égen a fogytára hajló hold, bádjad fényével kísérteti árnyékban rajzolván le a zörgő levelü nyárfák sudarait a harmatos mezőre, majd ismét letörlé, a szerint, a mint felhő alá rejtezett, vagy az alól kibukkant. Jancsi nem sokat törődött a holdvilág ezen pajzán játékával, tekintete feszült figyelemmel fűródott a messze távolba. — Jön — susogá Jancsi elégedetten — tudtam, hogy haza jön, holnapra van határozva az esketés napja, saját lakodalmáról pedig nem örömet marad el az ember, csak hadd jöjjön, készen áll a nóta, de sirva járja el rajta a lakodalmás táncot. Eleget jártam én már, másra is hadd kerüljön a sor.

A keskeny uton egy lovas porozkált előre.

A mint olly közel ért hozzá, hogy botjával elérheté, kemény hangon kiálta rá: megállj.

— Megálltam, a mint parancsolod — felelé a lovas, a haragjában reszkető legénynek — sőt ha megengeded, le is szállok.

— Kend mehet, bátya — szólott Jancsi keserűen csalódba.

— Jancsi öcsém, talán éjjeli őr lettél, hogy utját állod az emberfiának? tudod-e a pusztán nem járunk passussal.

— Csak egy ember van, kitől én utlevelet kérek.

— Hát aztán mit tennél helyemben azon egyetlen emberrel?

— Lerónám tartozásomat.

— Sok lehet a rováson, hogy illyen helyen, és illyen időben akarsz megszámolni. Ha csak ez a bajod, Jancsi öcsém, úgy ketté törheted a rovást, be van már végezve a számadás te nálád nélkül is.

— Jó éjszakát, bátya.

— Szegény fiu neked van arra szükséged, nem nekem. Gyere velem, Jancsi, az uton majd fecsegek egyetmást, mire kiáll a fájás a fogadból.

— Nem érek rá.

— De fiam, várhatsz itt az ispánra itélet napig is, mert tudom, reá vársz; ollyan helyen van az már, hova a te botod el nem ér. No, mért mereszted rám ugy szemeidet, mintha elakarnál nyelni. Tudod, hogy Karvas Pista nem szokott hazudni; aztán ha hazudnám, utközben még mindig agyonüthetsz az ispán helyett, ha abban mulatságod telik.

— Bátya, én nem értem a tréfát.

— Nagyon tudom — válaszolá Karvas Pista, lovát az utmelletti bokorhoz megkötve — ha nem jössz velem, hát én maradok nálád. Tudod-e, Jancsi, hogy az ispánt befogták.

— Nem tudom, nem is hiszem.

— Már pedig elhiheted; különben azt is megmondhatom miért?

— Igen, miért? — kérde Jancsi szórakozottan.

— Mert ellopta apádnak minden marháját ijastól fiastól.

— Igaz, de ki tudta azt meg?

— Az Isten, és én, — válaszolá Karvas a gyöpre heveredve.

— Kikaparta a tyuk. — Pillanatra csend állott be, aztán így folytatá:

Bokros Juliska ép olly jó teremtés, mint nagyravágyó tudákos az apja. Az ispán, ez a furfangos sehonnai, tudta azt, hogy minél könnyebb az apát elbolondítani, annál nehezebb leányát lépre keríteni, érezvén, hogy Juliska szemében veled nem mérközhetik. Így történt aztán, hogy míg egy részről Bokros urat kenyerézé le, más részről az utjában álló akadályról, már mint rólad sem felejtkezett meg. Jó pénzért szövetségesevé tette Macskás Pannát, kinél már jobb vén asszonyt is égettek meg boszorkány képében, s ennek vele egy húron pengő keresztfiát Kusza Bandit, kinél becsületesebb embert már akasztottak föl. Macskás Panna, ez a helység mocsos nyelve, úgy füzte a pletykát, a mint parancsolták. Bandi pedig az ispán gulyájából mindannyiszor, valahányszor megfizették érte, marháitok közé lopott át egy vagy két darabot, mit aztán még melegiben föltalálni az ispánnak nem nagy fáradságba került; de bezzeg nehéz volt apádnak a kárt megtéríteni, s egy helyett tizzel, vagy mit tom én mennyivel dugni be a száját, csak hogy elhallgasson, mert hiában akármit beszélt rólad a krónika, a vér vízzé nem válik, s Ferenc bátyám sokat tartott a becsületre. Más időkben apád négyfelé hagyta volna magát vágatni, még sem hitte volna, hogy Jancsi fia magát a lopásra adta, de akkor tájban úgy megbolondultál, hogy bizony nem adott volna már akkor a te jó hírvedért senki egy fületlen gombot.

— Való igaz — sohajtott Jancsi szomorú odagondolással — de hát miért kelle ezen bitangnak apámat károsítani, ki nem állt szennyese céljai utjában?

— Annak kettős oka volt — válaszolá Karvas nyugalommal.

— Először koldussá akart tenni benneteket, nehogy Bokros uramnak csak esze-ágába is jöhessen, a gazdag uri kéro előtt a szegényebb, de mégis jó magabíró legénynek elsőbbséget adni, ha a leány válvánssággal reád kötné magát. Másodsor, hogy tolvajsággal bélyegezvé, lassankint elidegenitse tőled Juliskának szívet.

— Iszonyu — szoritá Jancsi öklét ütlegre, és én ezen embert még csak agyon sem üthetem.

— Minek is; nem bízták te reád az Isten kezéből a büntetést kivenni, legjobb a dolgot öcsém a törvényre bizni, eléggé agyonütötte azt saját gyalázata. Öröm volt látni, a mint Kusza Bandival, azzal a czégeres lóköttével összelánczolva ballagott a lovas őrseg előtt. Szegény kinjában még tótul is beszélt; ez volt anya nyelve.

— Én elhiszem, bátya, a mit kend beszél, nem is szeretném, ha valaki velem most tréfálna, de hogy jutott kend mindennek nyomába?

— Véletlenül, — mosolygott Karvas elégedetten, — s csellel. Nemrég a kerekdombi csárdába vetődtem, hol Kusza

Bandi ivott széles jó kedvében, az ütött szöveget a fejembe, hogy csak úgy szórta a pénzt, mint egy fiók herceg. Ez a kölyök, gondolám magamban, vagy kincset ásott, vagy lopott, mert saját keresményéből életében sem birt félre tenni egy ócska szürre valót. Elkezdtem vele poharazni, addig ittunk, addig paroláztunk, míg végre világossá kezdett előttem lenni az ispánnal, és Macskás Pannával való összeköttetése, de többet tüzes vassal se lehetett volna kisütni belőle.

Midőn apád halála hírére meghallottam, azt gondolám: ideje volna már a pokolnak is kiadni a dézsmát. Összeszedtem hát minden tapasztalásomat, mellyeket három év alatt a börtönben szerezttem, mert a börtön nagyon jó iskola, sokat tanulhat ott az ember, ha feje van hozzá. Mindenek előtt jónak láttam Macskás Panna nénémel szerencsét próbálni. A tűzrevaló betegem feküdt, s úgy látszott, nem sok kilátása volt hozzá, hogy saját emberségéből valaha az ágyat elhagyja. — Panna nénem — közeliték hozzá bizalmasan — nagy bajban járok. Kend ismeri a füvek erejét, segítene rajtam, azaz hogy nem én rajtam, hanem Sugár Ferencz bátyámon, ki patkányport ivott, s most már deszkát árul más világon. — Halál ellen nincs orvosság — felelél a banya — de hát mi ütött ahhoz a jámborhoz, hogy patkányporra éhezett? — Nem éhezett az rá, hanem a mint testamentomában meghagyta, ispán uram keverte borába, azon borba, mellyet Bokros Juliska vitt hozzá épen ilyen fekete üvegben ni, mint itt látok az ablakban; van-e még benne, Panna nénem, egy korty? Ohó, Karvas, meg ne kóstold, ha a géged lángot vet is, hátha az ispán pinceszéből került. — Biz onnan került az, édes fiam — mondá a vén asszony, szemét száját iszonyuan rám meresztve — csak nem hiszed, hogy az ispán a borba patkánymérget kevert. — Panna nénem, lelkem, hogy Ferencz bátyám patkányport ivott, azt tudom, de hogy az ispán keverte volna borába, nem hiszem; az okát is megmondom miért? — Nos? pislogott rám a banya kérdőleg. — Mert mikor az ember házasodik, szelidebb érzések szokták meglepni, mintsem mást előljön, főképp olyanokat, kik semmi uton módon nem lehetnek szállakák a szemében. — Boldogok az együgyűek — fohászkozott a vén asszony aprózva a lélekzetet. — Panna nénem, lelkem, ne huzassam meg a lélekharangot? csufosabban néz kend ki, mint Ferencz bátyám, mikor halálnak vált, pedig kend nem ivott patkányport. — Oh pokol puzdorjája, hát hozzám is elértek körmeid, de nem viszed el szárazon — lihegá a banya, s izgett mozgott ágyában, mint a kit parázsra fektettek. — Patkányport száz tallér helyett. Oh, förtelmes uzsorás, egy portio patkányport száz tallérért adni el, Pista fiam, lehet, hogy én meghalok, de előbb egy titkot bizok rád, minden szót egy tallérért adhatsz el belőle az ispánnak. Kiszámítsd, hogy az én száz tallérom kijöjjön, egyet se engedj el, mert megérdemeltem, a mit kamat fejében kisutolsz belőle, legyen a tied mind. Ekkor aztán elbeszélé hűségesen az ispán- s Kusza Bandival való bűnös szövetségét. Így igaz lelkem mind, — végzé a vén asszony — vagy soha se haljak meg.

— Elhiszszük — szólott ekkor a bíró komolyan a mint eskütt urammal a szobába lépett, mellynek félig nyitva hagyott ajtajából, a mint én előre kicsináltam, minden szót hallhattak. Panna asszonynak tátva maradt a szája, csak a szemei szikráztak dühében mint veszett macskáé. — Panna nénem, nem patkány porozta meg kendet az ördög sem. Valamint igaz, hogy Sugár Ferencz bátyám természetes halállal mult ki a világból, — hajolék le hozzá — az az egész csak egérfogó. — Megrontalak, akasztófára való, nyakadba zsugorítom kezedet, lábadat — nyöszörgé a vén asszony kinlódva. Én kacagtam, ő pedig mérgeben a vánkását harapta.

Az ispán mindezekről egy hangot sem tudván, mint a kinek rendén a szénája, jó kedvvel lovagolt ki a majorsági földre, üszöt szemelendő ki a lakodalomra. De nem jön meg egyhamar, mert gonoszságai napfényre jöven, a vármegye hűvösre tétet.

— Bátya — fogá meg Jancsi a gulyás kezét hálásan — mi indította kendet e részvételre, midőn már azt hívém, hogy elhagyott engem Isten, ember?

— Mintegy két évvel ezelőtt, midőn a börtönből kiszabadultam, hova egy szerencsétlen verekedés miatt jutottam, először

is a falu kocsmájába mentem, gondolván, a kocsmalátogatói nem olly szigorú erkölcsbírák s feledékenyebbek. Azonban csalódtam. Mindenki lenézett, egyedül te voltál az, ki velem poharat cseréltél, öcsém, illyesmit nem felejt el az ember soha.

Pillanatig mindketten hallgattak.

— Hanem mehetnének, öcsém — kerekedett föl Karvas fekhelyéből — a gönczölszekere már jó utat megtett, ránk világosodik, ha tovább itt időzünk. Menj, gazdám, süttess lágy kenyeret, s küldj eleséget a vén Karvasnak, mert marháidat én vettem számadásom alá.

Darab ideig együtt ballagtak a keskeny országuton, s a mint az erdő alá értek, Karvas sarkantyut adván lovának, a cserény felé kanyarodott, Jancsi pedig, gondolatokba merülve, egyenesen a falunak tartott.

A csillagok lassanként tűnedezni kezdtek az égboltozatról. Midőn Jancsi a falu alá ért, a keleti szürkület jelenté a nemsókára fölhasadó hajnal támadatát.

A falu végénél félkörte képező berek tövében állott a jóvizű csordakút, hosszú fenyőfa gémmel s lánczos ostorfával. A mint Jancsi a kút közelébe ért, önkénytelenül eszébe jutottak a multak édes emlékei. Régen volt az már, midőn Jancsi fakó lovát a kutnál itatta, még régebben, midőn Juliskát karcsunyaku vörös korsókba vizet meríteni látta; de azért olly elevenen emlékezett rá, mintha tegnap történt volna. Azóta sok vizet kimertek a kutból, azóta Jancsi sokat ivott a bánat poharából.

Sehogy sem akart virradni. Jancsi a reggelt bevárando, a harmatos gyöpre, egy fűzfa tövéhez dült. Alig csuká le álmatlan szemhéjjait, a kutgém végén elaludt bagoly siró huhogással röppent el fölötte. Nem jó jel az, gondolá Jancsi szomoruan, ha az ember körül a halálmadár huhog. Majd lassu lépteket hallott, s a mint fölkönyökölve kémlelődött, szemei egy a kút felé közelgő hófehérbe öltözött nőalakon akadtak meg. A nő mindinkább közeledett, s a mint a kuthoz ért, merően belenézett, mintha annak mélységét akarta volna kitanulni. — Juliska — susogá Jancsi megdöbbenve — mit akarhat ő e kutnál illy korán, korsó nélkül, ünnepi öltönyben? — Szegény fiúnak nem sokáig kellett várni a feleletre.

A nő föltérdelt a kut kánvájára. Félig a kutba hajlott, kezeit összekulcsolva tartá, mintha imádkozott volna. Jancsi ereiben jéggé fagyott a vér e látványra. — Örömet kiáltotta volna nevét a leánynak, de nem mert szólani. Hisz olly közel állt a bizonyos halálhoz, hogy csak egy mozdulat kellett volna, s a kút mély vize összezsap fölötte.

Hány halál kinszenvedését élte át ekkor Jancsi egy pillanat alatt.

Lassan, lélekzetét elfojtva, ingadozó léptekkel közeledett a leány felé, s azon pillanatban, midőn az, nevét bucsuzólag hangoztatva a kutba bukandó vala, erősen átkarolva ölelé magához.

A leány élettelen ajkáról egy rémes sikoltás szakadt föl, s eszméletlenül, életjel nélkül feküdt a legény karjaiban.

Mit mentett meg, szeretőjét-e, vagy csak egy élettelen holt testet, mellyből a lélek kiköltözött?

Él-e, vagy meghalt? Ez volt az első, borzasztó gondolat, melly Jancsit kinozá, s még erősebben szoritá karjaiba, mintha attól tartott volna, hogy a kedves teher kirepül kezéből.

— Juliskám, lelkem, emeld föl szemeidet csak egy pillanatra — halmozá el a leány hideg szemhéjjait forró csókjaival — én vagyok itt, Jancsid, a te hű szeretőd.

Hasztalan, a leány nem adá jelét az életnek.

— Oh, ne halj meg, Juliska, vagy én is meghalok. Csak addig ébredj föl, míg megtudod, hogy minő igazán szeretlek, mig megbocsájtasz nekem, a ki oka vagyok halálodnak, ki olly sokat szenvedtem miattad! — s a legolvadóbb szerelem lágyságával függeszté szemeit a letört liliomra.

Azt gondolta, hogy a lelke ketté szakad, mig végre könyűi megeredtek és sebesen pörögtek le a leány arczára.

Van-e égetőbb, van-e enyhítőbb szer a könyecsepnél? Mit Jancsi szívszaggató szavai előidézni nem birtak, egy könyecsepnék sikerült.

Juliska szemeit fölveté.

— Ő él, ő él — rebegé Jancsi örömtől sugárzó arczzal. —

Juliskám, mond, hogy élsz, hogy nem halsz meg, mert lásd, a szívem meg akar repedni.

— Jancsi! — sóhajtott a leány bágyadt hangon, s mintegy nehéz álomból ébredő, egész testében remegett.

— Igen, Juliska, én Jancsi vagyok, ki téged oly nagyon szeretlek.

— Egykor szeretted — felelé a leány kimondhatatlan lágy-sággal, — de az már régen volt.

— Bocsáss meg, Juliska, féltékenységemnek. Oh, ha tudnád, mennyire szerettelek még akkor is, midőn másénak hittelek, midőn kerültelek. — Nem azért lettem-e korhelylyé, hogy elfelejtselek? s nem azért akartalak-e elfelejteni, mert nagyon szerettelek? Juliska, nem az vagyok én már neked, a ki egykor voltam . . . meg tudtál volna halni nélkülem.

— Midőn utószor láttuk egymást, — válaszolá a leány szeliden, — nem azt mondtad-e, Jancsi, hogy hosszú utra mégy, elmégy oda, honnet nem jön vissza senki. Megakartalak előzni. Mért tartasz fön utamon? Vagy nem tudod, hogy menyegzőm napja van? Menyasszonyi koszorunál jobban illik nekem a sírvirág.

— Juliskám, galambom, tégy le e sötét gondolatról, Isten, ki elég jókor vezetett ide, hogy megmentselek, megeleglé szenvedéseinket, kideríté a gonosztságot, melly körülhálózott mindkettőnk, hogy egymástól elidegenítsenek.

— Nem értelek. — Függeszté tört tüzi szemeit a beszélőre Juliska, könnyebbült érzéssel.

— Az ispán és büntársai tegnap elfogattak. Én visszanyertem gazdaságomat. Becsületem meg van mentve, mellyet roszkaróim lábukkal tapodtak.

— Oh, az Isten jó, az isten igazságos — rebegé Juliska angyali mosolylyal — Jancsi, ne csalj meg édes szavaiddal, lásd, én már annyit csalódtam, mégis oly hiszékeny vagyok, nem, nem, előbb elhinném, hogy nem szeretsz, mint megtudnál csálni.

— Juliska, megbocsájtasz-e nekein a multakért? megbocsájtasz e esztelen féltékenységemért?

A leány szóltan nyujtá oda kezét Jancsinak, s tömött szempillái egy könyecsepet fogtak föl, az öröm édes könyecsejét.

— Köszönöm — szorítá szívéhez Jancsi az odanyujtott kis kezét — mondd, Juliska, tudnál-e még engem egy kicsit szeretni?

— Oh, én nagyon szeretlek, Jancsi, — felelé a leány magasztos érzéssel — szeretlek örökké, szeretnélek még akkor is, ha te nem szeretnél.

Jancsi nem talált szót boldogsága kifejezésére s némán ölelé szívéhez Juliskát.

A nap tiszta fényben emelkedett föl a felhőtlen látkörön, s szüz sugáiraival körüluszva üdvözlé a jövő álmképein merengő boldog jegyeseket.

E naptól fogva Sugár Jancsi ismét szívesen látott vendég volt Bokros Mihály uram házánál, ki hibáit kimentendő, azt szokta mondani: — Hogy ros szizmadia vagyok, azt már régen tudtam, hanem most már azt is tudom, hogy ros politikai vagyok.

Következő pünkösdi napján a pásztorlegény, mint boldog menyasszonyát tüzte szívére Juliskát, a falu szép virágát.

Szabó Márton.

Kalászat a vegyészeti mezén.

I.

A konyhasó.

A levegő és vizen kívül alig van életműtlen test, melly nélkülözhetlenebb volna az ember és állat életszervezeténél, mint a konyhasó.

Ezen egyszerűnek látszó, legtöbbsnyire lépcsőzetesen összerakott koczka-jegőczőkből álló ásvány tevőrszei: a légnemű, sárgászöld, minden életműves életetelő halványgőz és az ezüstfényű, vizen fennuszó szikenyércz; úgy hogy 100 rész konyhasóban az elsőből 60, 45, — a másodikból pedig 39, 55 rész van. El van terjedve ezen ásvány az egész földön — kisebb nagyobb

mértékben — szárazon úgy mint vízben, különösen a tenger vízében több más anyagokkal vegyülve és a sós forrásokban, mellyekből főzik az ugynevezett, gyenge főtt sőt.

Kedves íze miatt ismeretlen időtől fogva használják az emberek eledelük fűszerezésére. S itt az a kérdés merül fel: vajjon csupa nyalánkságból szoktak-e a só élvezetére az emberek és állatok, vagy talán az állati életszervezethez mulhatatlanul megkívántató anyag a konyhasó? Eleinte bizonyosan csak azért használtatt; mert a sóval fűszerezett eledelék sokkal izesebbek voltak, mint a sótalank; csak későbbben derült ki vegyészeti kísérletek nyomán, hogy a konyhasó, mint az állati vérnek egy lényeges tevőrsze, az állati életszervezethez csaknem mulhatatlanul szükséges, s hogy ennek hiányában szenved a test egészsége.

Boussingault igen becses konyhasóróli értekezésében ezt mondja: A marhák eledeléhez tett só, a hus, kövérség és tejmennyiségre nem volt befolyással, hanem a marhák élénkségére s egészséges kinézésére igen is. Ugyan is 6 bika közül háromnak kellő mennyiségű sóval adatván eledel; háromnak pedig só nélkül: úgy tapasztaltatt, hogy az első 14 nap alatt semmi feltűnő különbség sem látszott a szózott és nem szózott marhák között, hanem már egy hónap mulva a csak kevésbé jártas szem is észrevehette a különbséget; mert a szózott bikák szőre lesimuló és fényes volt, a nem szózottaké pedig borzas és fénytelen. A tovább folytatott kísérletnél ugyanazon jelek még szembeötlőbbek lettek annyira, hogy az egy évig nem szózott marhák szőre kuszáltan összevissza állt és bőruk imitt amott megkopaszodott. Továbbá a szózott marhák egészségüket és élénkségüket folyvást megtartották; midőn a sőt nem kaptak lankadtak és hideg vérmérsékletűek lettek. S midőn ezeknek teste a só hiányában telve volt olyan anyagokkal, mellyek a legelső alkalommal a járványos nyavalyák székhelyévé válhattak: akkor amazok, a só segítségével kitisztítottván belőlök minden anyag, melly az életrendszert megzavarhatta volna, egészséges vérűek maradtak s mentve lettek a pusztító nyavalyától.

A konyhasó által tehát, Liebig szerint sem növekedik a marhák táplálásánál, különösen a hizlalásnál a husmennyiség, hanem az a nyavalyák ártalmas befolyásától megőrzi a marhát.

Vegyutalajdonán kívül még természettani sajátsággal is bír a konyhasó, mellynél fogva ez különös fontosságot nyert az élet folyamában; ugyanis ez eszközli a véredényekbe felszívást (Endosmose).

A konyhasó ezen sajátságának szemtanui lehetünk, ha vesztünk egy 4—6 hüvelyk hoszu s mintegy $\frac{1}{4}$ hüvelyk vastag üvegcsőt, s ennek alsó végét bekötjük vízben megpuhitott állati hártával — bél- vagy hólyaghártával — s félig megtöltjük kutvizzel, s most a csőt egy másik üvegbe tesszük, mellybe ugyan olyan magosan töltünk vizet, hogy a csőben levővel egy vonalon legyen; s ekkor azt fogjuk tapasztalni, hogy a két edénybeni víz magassága hoszu időn át nem változik.

De ha a csőbe néhány darabocska sőt teszünk: abban a pillanatban — a mint a só feloldatott — kezd emelkedni benne a víz. Ha pedig a külső üvegbe is annyi sőt teszünk, hogy a két különböző edénybeni víznek só tartalma egyenlő lesz: akkor a víz ismét egyenlő magasságra száll mind a két edényben. Vagy ha a külső edénybeni víz sótartalmát nagyobbítjuk: akkor a csőben fog alább szállni a víz.

Ezen egyszerű kísérletből látható, hogy a kutviz a só-tartalmához, vagy a sótlan víz a sóshoz ömlik át mintegy külső nyomás által a suly törvényének ellenére átnyomatva a hártván.

A sónak egyszerű vízhez tétele által a hólyaggal bekötött cső szivattyu tulajdonságot nyer, melly szerint oly erővel szívja fel a vizet, mi 2—3 hüvelyknyi magas higanyoszlop nyomásának megfelel.

Ugyanezen folyamatot fogjuk látni, ha a csőbe sós viz helyet marhavért töltünk s a külső üvegbe 37—38° C. meleg vizet; midőn kevés pillanat mulva átömlik a víz a vérbe.

Ebből már most könnyen érthetővé lesz, hogy miért okoz a különböző só-tartalmu víz különböző hatást az életszervezetben.

Ha ugyanis éhomra — midőn még semmi sós eledelt nem vettünk magunkhoz — tíz első percenként egy pohár kutvizet (mintegy 8 latot), mellynek sótartalma sokkal kisebb, mint a vére, megiszunk: akkor már a második pohár víz ivása után, az első pohár víz a véredények, vesék által sebesen felszívván, színes vizelet alakjában s csaknem azon mennyiségben, mellyben bevétetett, kiüríthetjük. S ha így husz pohár vizet megittunk egymásután: tizenkilenc vizeletürülés áll be, mellyek közül az utolsó szintelen s kevésbé tartalmaz több sót, mint a kutviz.

Ha ugyanezen kísérletet tesszük kutvizzel, de a mellyben körülbelül annyi sót tettünk, mint mennyi a vérben van ($\frac{3}{4}$ —1 procent): úgy nem veszünk észre rendes vizeletürülésünköli eltérést — ugyanezt tapasztaljuk, ha sótlan vizet, de sós eledelket vettünk magunkhoz — de egyszersmind azt is tapasztaljuk, hogy ezen vízből alig lehet meginni többet három pohárnál; teliség, gyomorban nyomás és súly érzete bizonyítja, hogy azon víz, mellynek sótartalma egyenlő a vérével sokkal több időt kíván a véredényekbei fölvételre.

Ha pedig olyan vizet iszunk, mellynek sótartalma nagyobb a vér sótartalmánál: akkor éppen az ellenkező felszívás, azaz tisztítás áll elő; mert a sós nagyobb mennyiségben tartalmazó víz nem a veséken megy át, mint a sószegény víz, hanem a bélesatornán.

Azonban a konyhasó nem csak az életműszerkezetben játszik nagy szerepet, hanem az iparművészetnél is. Ugyanis a konyhasóból nyerjük úgy az állati, mint növényi életműszerkezetet felbontó mérges halványt is, mit ezen erejeért a ragadónyavalyák kiirtására szoktak használni; mivel a légből uszó gerjeknek (Miasma) könnyével egyesülvén, azokat elöli. Ugyanezen okból, hogy a ragadónyavalyát elűzi, szagolták igen sokan a 1831-ki kholerában a kénsavval vegyített halvmészből kifejlesztett halványt; nem tudván a sajnálatra méltók, hogy az így kifejlesztett halvány öket is éppen olly könnyen megölheti, mint a nyavalya gerjeit.

De a halványról más alkalommal szólandó, megemlítem még, hogy a konyhasóból bizonyos vegyfolyamón át sziksót is lehet készíteni.

Ez, az iparművészetre nézve olly nevezetes találmány a szükség szüleménye volt. Ugyanis I. Napoleon, ki a folytonos harcok morájában sem felejtkezett meg a tudományokról s iparművészetéről, sőt ezekre még nagy jutalmak tételével is ébresztette alattvalóit; midőn látta, hogy a spanyolokkal háboru miatt a sziksó Franciaországba Spanyolországból nem hozathatik, s e miatt a sziksó ára igen magasra emelkedik: így ókoskodott, hogy ha a francia vegyészek a konyhasóból el tudnák távolítani a halványt és ezt egy másik légnemű testtel a szénsavval tudnák helyettesíteni s a konyhasó szíkenyéhez élelyt tudnának kötni, mindjárt lenne annyi sziksó mint a mennyit a francia ipar igényelne. S hogy szándéka annál biztosabban sikerüljön — a mint mondják — százezer frankot (egy frank mintegy 23 pengő krajczár) tett fel annak jutalmul, ki a konyhasóból sziksót állítand elő. Leblanc francia orvos volt azon jeles vegyész, ki az átváltoztatást kitalálta s a jutalmat el is nyerte.

Hogy a konyhasó a hus rohadását megakadályoztatja, általános ismert dolog; s már csak ezen egy tulajdonsága végett is nélkülözhetlen kereskedési cikk, melly nélkül a husnemű eledelk tartása igen nagy nehézséggel járna.

Végre meg kell említenem, hogy a konyhasót gyógyereje is igen becsessé teszi.

Kedves honunk e kincsnek is bőségében van. De vannak tartományok, hol vagy éppen semmi konyhasó nem található, vagy csak igen csekély mennyiségben. Afrika több tartományában a sóval mint készpénzzel fizetnek. Sőt vannak Afrikának több vidékei, mint Sierra Leona partvidékei, hol a fivér nővérét, a férj nejét, a szülék gyermekeiket sóért adják el. Akkra vidékén pedig egy marok sóért egy, s néha két rabszolgát is vehetni.

Alig van nép, melly egészen nélkülözhetné a konyhasót; vagy ha van, úgy ennek hiányát mással igyekszik pótolni. Mun-

go Park afrikai utazó azt mondja, hogy a négereknél ezen kifejezés: Ételét sóval fűszerezi, hason értelmű ezzel: Gazdag ember. Maga ezen utazó miután több ideig kénytelen volt a só élvezetét nélkülözni, a csupa növényi eledelk hosszú használata után, valami kifejezhetetlen só utáni vágyat érzett. A konyhasó ezen nagy hiányát állítja Callie is midőn ezt mondja: „a konyhasót a manding négerek és bambarák, mint náluk igen drága és ritka fűszert csak ünnep napokon használják.“

Warden természetbuvár szerint is nem csak az embereknek, hanem az állatoknak is szükséges a konyhasó, még pedig némelly tartományokban annyira, hogy e nélkül elvesznének. Szerinte Brasilia éjszakai tartományaiban elvesznek a házi állatok, ha bizonyos időben nem nyújtatik nekik kő- vagy porsó; s Roulin szerint Columbiában sózás nélkül a nőtény marhák meddők lettek, s így csakhamar egész nyájuk kivesztek. Sőt Dr. de Saive bebizonyította, hogy a konyhasó általában igen nagy mértékben előmozdítja az állat tenyészetét; s Bousingaulttól és Liebigtől eltérőleg azt is állítja, hogy a konyhasótól bővebben tejel a marha, s teje táplálóbbs lesz. Továbbá azt mondja hogy a juhok sózás által finomabb gyapjat nyernek s hogy a sózott állatok husa sokkal izesebb, táplálóbbs s könnyebben emészthető, mint a nem sózottaké.

E néhány pontból látható, hogy a konyhasó úgy az emberi, mint állati élet műszerkezetére igen jótékony hatással van, s ha a növényekben létező só által némileg nem pótolatnék, nélkülözhetlen lenne, s hogy mind az emberek, mind az állatok egészsége fenntartására igen nagy befolyást gyakorol.

Ugyanezért adja meg az ember eledelének illő savát, ne kimélje marhájától, s így a pusztító nyavalyák sem őt, sem marháját nem fogják megtámadni olly veszélyesen.

Váli Ferencz.

Barnum életéből.

Közli: Dr. HEGEDÚS.

(Folytatás.)

Úgyesbajos dolgaimban egykor Brigdportban járván, bátyámhoz szálltam; tőle értesültem, hogy szomszédságában egy rendkívül kicsiny fiu léteznék, ki bár élte ötödik évét érte már el, két lábánál magasb nem volt. Rögtön hozzám hivatám. Valóban rendkívül kicsiny volt, de mi több, ellentétben az ugynevezett törpékkel, vig kedélye, nyilt esze és arányos termete által annyira megtetszett, hogy szülőivel rögtön szerződést köték, mellynek erejénél őt nyilván mutatnom szabad lön.

Alig hogy anyjával s vele Uj-Yorkba érkezém, azonnal hirdetésem által tudtára adám a közönségnek, miszerint muzeumban *Tumb Tamás tábornok* egy angol törpe volna látható. — Fennemlített tulajdonságai csakhamar a község kedvenczévé tevék, úgyhogy láttam, miként várakozásimban nem csalódtam.

Rég óhajték Európában is szerencsét próbálni, ez okból kis emberemmel hajóra szálltam. Szerencsés hajózás után Liverpoolnál partra szálltunk, honnan Londonba siettünk.

Módot találtam megérkeztünket köztudomásra hozni, még mielőtt a kis ember fellépett volna. — A londoni nagy világ nem késett bennünket meglátogatni, néha a fényes fogatok hosszú sora állott szállásunk előtt. Inasunk nyert utasítása szerint mindenkit, ki meghívást nem birt felmutatni, visszautasított, de volt gondom, hogy a visszautasítottak mennél előbb magánmeghívásokat kapjanak. E fogás által a nagy világ érdekét még inkább felkeltém.

Az amerikai államok követjének „kis polgártársa“ annyira megtetszett, hogy nem csak ebédre hittá, de számára a királynénál audentiát kieszközölni ígért.

Időközben a pénzvillag fejedelmének nejétől Rothschild bárónőtől kaptunk meghívást. A kitézött órában megjelenvén, egy fényesen öltözött komornyik által a fogadási terembe vezetettünk. A báróné nehéz selyem damaszk kereveten ült, a fényes társaság pedig dús faragványu gazdagon aranyzott karszékeken foglalt helyet, a szekrények, almáriomok s a szoba közepén álló zongora ébenfából készült gyöngygyels arannyal gyönyörűen

volt kirakva. A szoba falai s a boltozatkarpitok helyett aranyzott falemezekkel s faragványokkal volt kirakva, míg az ablakokról nehéz ezüst-, arannyal átszőtt bársony függönyök ömlöttek alá. A pazar fény eleinte nyomasztó benyomást gyakorolt, de néhány óra múlva honosnak érzem magamat. Kis emberem fesztelen modora által kitünőleg mulattatá a diszes vendégkoszorút, s távozásomkor egy csinos bársony erszény aranyokkal tömve nyomta markomat. — Az aranyeső hullani kezdett.

Majd az udvarhoz hivatánk. Viktoria királyné egyszerű fekete öltönyben, megbájló nyájassággal fogadott, s a kis ember maga viselete annyira megtetszett a felséges asszonynak, hogy más napra ismét az udvarhoz hivatánk. Ekkor az ugynevezett „sárga teremben“ fogadtatánk, mellynek pompája az ezeregy éj mesés fényét valószínűen látszik. A falak arany-sárga selyem kárpitokkal voltak bevonva, az ablakkeretek, a butorok, a gerendázat arannyal kiverve, a butorok mind alakjukra, mind kényelmökre nézve vetélkedtek, s minden fény mellett az első benyomás nem volt olly nyomasztó mint Rothschild báróné termeiben. A mint a királyné kísérelével belépett, a kis ember udvariasan meghajtá magát. A királyné mintléte után kérdezősködött.

„Felsőleges asszonyom, válaszolt a kis tábornok, én dicsőn érzem magamat.“

„Tábornok, mond a királyné, ez a Walesi herceg, kit multkor látni óhajtott.“

„Örvendek, hogy szerencsém van önhöz, szólott Tumb egész fesztelenséggel, s kezét fogott a kis herceggel; majd melléje állván mérközött vele; a herceg valamivel nagyobb ugyan, de én olly nagynak érzem magamat mint bárki más.“ S ezzel büszke méltósággal a nagy termen felalá járt.

A királyné a legidősb hercegasszonyt mutatá be, a tábornok egész udvariassággal karát ajánlván, őt a vele hozott kis sophához vezette, s midőn a kis hercegasszony annak jobb oldalán helyet foglalt, a kis tábornok nem késett hozzá ülni s vele egész fesztelenséggel beszédbe ereszkedett. — A belga királyné kérdezé, hogy hova szándékozik Londonból utazni?

„Párisba“ volt a válasz.

„S kit reményl ott látni?“

A belga királyné azt várta, hogy majd a francia királyt fogja látni, de a kis ember bátran mondá:

„Guilloden urat,“ volt a válasz.

A társaság nem tudta magának e feletet megfejteni, de midőn elmondám, hogy Guilloden barátom Párisba utazott, hogy ott számunkra szállásról gondoskodjék, vigan nevettek a naiv feleleten.

„Mi kedvencz dala?“ kérdé Viktoria királyné.

„A yankee doodl!“

A yankee doodl (jenki doodl) hires amerikai népdal, de mindenre inkább való, mint hogy királyi termekben danoltassék. Vig kacaj követte mondását, s a királyné jó kedvben lévén, mosolygva kérte, énekelné el, ha kedve tartja; mit ő egész bátorsággal meg is tett.

Távozásunk után tekintélyes pénzösszeget kaptunk ajándokul, de ez a királyi fogadtatásnak legcsekélyebb haszna volt. Valódi kiszámíthatlan haszna abból állt, hogy a nagy-világ jó izléséhez tartozott az udvar példáját követni, s így nem csoda, ha mondom, miszerint bevételeim a legmerészebb várakozásamat meghaladták.

Majd Párisba utaztunk.

Utközben Brüsszelben megállapodtunk. Brüsszeltől néhány óra járásnyira van Waterló, hol 1815-ben amaz óriási csata vívott, melly a világ sorsát félszázadra eldönté.

Egy csinos kertben megmutatták azon helyet, hova Uxbridge lordnak lába van eltemetve, mellyet a csatában vesztett, majd a csizmát mutatták, melly akkor lábán volt. Szép szó s jó pénzért a csizmából egy darab bőrt kívántam emlékül, a mutatóné sietett kívánotamat teljesíteni s jó darabot kimetszvé, átnyujtá. Három frankot nyomtam markába. Midőn ereklyémmel távozám, lehetlen volt kikerülnöm a gondolatot, miszerint, ha minden látogatónak illy pazarul oszták negyven év óta az

emléket, a mutatott körülbelől már a 99,837-dik csizma lehetett.

A csata sikon nőekkel találkozáink, kik egész kosarakkal hoztak tört, fegyvereket, francia sasokat stb. én is vettem egy pár ritkaságot muzeumom számára, de mekkora lön meglepetésem, midőn egy idő múlva értesültem, hogy ez ereklyék Birminghamban gyártatván, elvettetnek, egy év múlva a földből kiásatnak s könnyen-hívó idegeneknek drága pénzen eladatnak. Valószínű, hogy a waterlooi csata emlékei többbe kerültek mint a csata maga.

* * *

Öt évi távollét után visszatértem honomba, hol most kis emberem velem együtt híressé vált.

Brigdeporti barátink mosolygva fogadák kis polgártársukat, ki időközben alig nőtt valamicskét, úgy hogy törpének még mindig megjárta.

A kis fiutól nem sokat vártam, szólott egyik ismerősünk, de mióta „barnumizáltatott“ valóban ritkaság

„Hány éves vagy?“ kérdé egyik barátom.

„Barnum számítása szerint 15 éves“ volt a válasz, mert jól tudta, hogy még csak tíz éves.

* * *

A világhírű svéd csalogány *Lind Jenni* ez időben Amerikában még egészen ismeretlen volt, de olly sokat hallottam róla, hogy jó vállalatnak tartám, ha őt egy amerikai műutazásra birhatnám. Tervem létesítése végett Wilson urat küldém Londonba, ki Lind Jennivel olly szerződésre lépett, melly szerint Jenni 150 hangversenyben volt köteles fellépni, minden hangversenyért az utazási s egyéb költségek megtérítésén felül 1000 dollárt, s így 150,000 dollárt fogván díjazásul kapni. Az egész summát egy angol bankárnál kellett letennem.

A vállalat, tekintve azon körülményt, hogy Lind Jenni az államok közönsége előtt úgy szólván ismeretlen vala, merész volt, de a sikert bizton vártam. Nem csak Jenni páratlan hangja, de bájló egyénisége s jótékonyága miatt is, melylyel minden hangverseny után egyik vagy másik segélyintézetet vagy egyes szerencsétleneket segélyezni meg nem feledkezett.

Midőn minden rendben volt, a közönség figyelmét kellett felébreszteni, vágyát felkölteni. E célból nem sokára egy levelem volt a lapokban olvasható, mellyben tudára adám barátimnak, miszerint a feltételek sulyosok lévén, nincs reményem, de szándékom sincs Jenni fellépésén nyereszkeskedni. Célom egyedül hazámat illy rendkívüli művésznővel megismerkedtetni, ki maga óhajtja Amerikát s szabad nemzetét meglátogatni. Nem pénz, hanem Amerika iránti rokonszenve birta rá, hogy velem szerződésre lépjen, fentartván magának ott a hol s annyiszor mennyiszer neki tetszene jótékony célra hangversenyeket rendezhetni.

Sokáig nem tartott s a közönség, a hirlapok folytonos cikkei miatt, Lind Jenniről kezdé beszélni s a lelkesedés nőttön nőtt.

Vasárnap september 1-én a gözös, mellyen Jenni jött, a kikötőhöz érkezett. Ezer meg ezer ember tódult a partra, ezereken lepték a hajókat, s a nép galyakból gyönyörű fasort s ennek elejénél pompás diadalkaput rögtönzött. Hogy ez nem épen tündéri erők által lön létre hozva, gondolhatni, sőt a rossz világ azt is mondja, hogy ennek létesítésére magam is befolytam. S a rossz világ, mint nem ritkán történik, ez esetben sem csalódott. — Fogatom a kiszálló helynél állott, a kapitány segité Jennit a beszállásnál, én magam a bakra ültem, mert Uj-Yorkban ismertek s számtalanok jöttek azon meggyőződésre, hogy Jenni valóban megérkezett.

Az első hagverseny a „kastélykertben“ volt tartandó, s az ezen belépti jegy vasárnap s hétfőn árverésen adatott el. A vételek olly hevesen történtek, hogy első nap 10,141 dollár folyt be.

Jenni első fellépésénél olly lelkesedéssel fogadtatott, minőt a világ nem sokat látott. Midőn Benedikt ur karján a terembe lépett, mindenki felkelt s háromszoros dörgő hurrahval fogadtatott. Jenni meg volt hatva. A „Casta diva“ dallam első szavai után visszanyerte előbbi szilárdságát, s a nesztelen közönség előtt ép olly könnyedén dalolt, mintha szobájában lett volna. A

dal vége felé a hallgatóság érzelmei nem birt többé uralogni, s a szelid dal utolsó hangjait óriástaps- s éljenvihar nyelte el. Jenni éneke minden várakozást tulszárnyalt, a diadal teljes volt.

Látván, hogy bevételtem nagyszerűbb lesz mint várnom lehetett, szerződésemet oda módosítám, hogy az 1000 dollárnyi díj és 5500-nyi nyereségen felüli összeg köztem és közte egyenlően osztassék fel.

Ha Jenni keresete és sikere óriás volt, nem kevésbé nagy volt jótékonyága; tudok eseteket, hogy ez anyagi lény szegényeknek 50, — 100, sőt 1000 dollárnyi összeget ajándékozott. Csak az, ki a szivekbe lát, bírja megmérni jótékonyágának határait.

Legyen szabad számos eset közül csak egyet fölemlítenem. Egy szegény lány az első hangverseny alkalmával három dollárért egy belépti jegyet váltott, megjegyezvén, hogy bár ez egész heti keresménye, a svéd csalogányt mégis hallania kell. Midőn ez Jenni tudtára esett, titkárját kérde: „Vajjon megismerné-e e lányt?“ „Oh igen!“ „Akkor nyujtszon neki át husz dollárt s köszöntse nevemben.“

Sokat lehetne még erről szólani, de elég lesz megjegyznem, hogy a Jenni által adott hangversenyek összes bevételé tett 712,161 dollárt, miből Jennire esett 176,675, reám pedig 535,486 dollár. A legdrágábban elkelt jegyért Bosztonban 625 dollár folyt be.

(Vége következik.)

A művészet.

Az utazó bámulva nézi a szirtet, mellynek csucsá a felhők között tűnik el s a viharokkal örökös dacban él. Merengve szemléli e csudás alakokat. A képfaragó, egy új Deukalion, ki nagy férfiak szobrával népesíti be a földet, egy pillanatot vet amaz alakatlan tömegre s számára ezer kar emelkedik fel lesegíteni azt talapzatáról, mellyen századok óta állott. A szobrász teremébe viszi. Miután már faragandó művét, mellynek körvonalait a márványon vissza akarja adni, agyagban lemintázta, vesüjével lesimitja a márványt és életre költi azt. Így állítja elő a szépség, erény, bűn, szenvedély ábrázatait. Caesar könyvet hullatott Nagy Sándor szobra előtt — s hány ember riadna vissza a rosztól, ha a bűn megtestesített képét látva undorra gerjedhetne annak undokságai iránt.

Ámbár az egyiptusiak a szobrászat feltalálói, még sincs akkora részük e művészet dicsőségében, mint a görögöknek. A márvány ez utólsók kezéből olly tökélyesen került ki, hogy innádás tárgyává lett. Mózes a zsidóknak megtiltá olly képek faragását, mellyek a pogányok isteneihez hasonlitanának, mindazáltal ők a szobrászatot nem tekinték bálványimádásnak. Salamon templomában két cherubim állt, kik szárnyaikkal a frigszekrényt védték. De e képek mindenesetre csak tehetlen kísérletek voltak, míg a görögök művei izlést, kellemet, nemességet és gyöngédséget tükröztek vissza, úgy hogy őket e mezőn mind e napig nem érte utol senki. Kezdetben a görögöknél is kiskorúsággal küzdött a művészet. A vallásos Görögország ekkor két gerendát, mellyeket fölül egy harmadik kötött egybe, tisztelt Castor és Pollux jelképeül. Ez is kielégíté akkor a hívő kebleket, mellyek később Olympuson Phidiás Jupitere előtt hajoltak a földig. Így volt ez másban is. Az ős időkben harczolt a polgár

honáért a nélkül, hogy ebben hősi szobrok tekintetének lelkesítésére szüksége lett volna. Később midőn a romlottság befészkelte magát a keblekbe, szükségük volt ösztönözre, a jót követni, a roszt kerülni. Az újabb idő hasonlóra mutat. Így a francia mozgalmak kezdetén legnagyobb volt mit a harczos kiérdemelni vágyott, hogy a conventben dicsérettel említették neve. A directorium tisztelet-karddal ajándékozta meg a vitézebbeket, Napoleon alatt pedig a dicsvágy felsarkalására már a becsületrend állítottatott fel.

Azt tartják, hogy egy nő volt, ki Görögországban legelső tett kísérletet a képző művészetben. Egy fazekas leánya Korinthusban, kedvese vonásait agyagban ábrázolta le. Az athenai Dädalus, legjelesebb azok közül, kik legelsőbb faragással és építéssel foglalkoztak. Előtte a szobroknak csak behunyt szemei voltak. karjaik testükhez simult s lábaik is csaknem egészen öszetéve; élet, tartás nélkül, többnyire csak négyszegletes képezetlen, ékalaku ábrázolatok. Dädalus adott nekik lábakat, kezeket, sőt többet, életet, lelket; látni, futni, felemelkedni látszóttak azok. — Utána következtek az örökhírű művészek, mellyek sorában egy Phidias, Praxiteles és Skopas állnak legelől.

A görögöknél minden férfi született katona levén, nevelésükben azért a test megedzése volt a fő, de melylyel egyszersmind annak szépségeit is kifejteni törekedtek.

A szép csaknem mindig együtt jár a jóval. Ez egyike azon okoknak, mellyek legnagyobb befolyással voltak arra, hogy a régieknél a művészet a tökély fokát érte el. Az újabb időben ellenben a physikai szépség kevesebbé méltányoltatik, és ezért van korunk művészete folyton neveltséges divatunk bizarr és szellem nélküli rendszeréhez bilincselve. Ezen állandó törekvés az alak szépségére, mellyet a görögök az emberfaj nemesítésére fordítottak, nálunk csak az állatok ápolásában maradt fenn, mintha az ember nem a legnemesebb teremtmény volna, melly csak az Isten remeklő keze alól kikerült. A mai tudományok eszközei, és a gépek nélkül, a görögök egyedüli eszköze az embererő volt. Azért az emberek szívében nagyszerű szenvedélyeket kelle költeni és erre leghatályosabban a művészeteket alkalmazák. A régieknél a szenvedély fennszóval nyilatkozott, s így a művészet szabad és határozott külsővel birt.

Ha a művészet a romaiaknál nem ért el hasonló magas fokot, mint a görögöknél, ennek oka abban rejlik, hogy Roma művészei rabszolgák közül kerültek ki, kiknek teremtménye uruk kincse maradt, kik vagy a rabszolgát magát, vagy művét adták el. Egyes, Göröghonból átköltözött szabadok művei azonban kivételt képeznek.

Olaszországban csudákat tett a művészet, de már a 16-dik század közepén eltávozott a remek, még a görög iskolában lelkesített alkotástól. Jelenleg átmeneti korszakban élünk, mellynek bélyegét a művészet teremtményei is magukon hordják. Még ingadozunk, még a lehető czállal nem vagyunk tisztában. Még azonban számos művész található, ki nemesb érzelmek sugallatai után indulva, magasabban álló tökélyre látszik törekedni. Ha művészeink mindig szíveiket kérdeznék meg és közönségünk nemesb érzelmei felköltését viselnék lelkükön, úgy az elérhető legszebb jutalomra, azon öntudatra tennének szert, hogy azon nagy műben, a jövő újra alkotásában, megtették, mi rájuk esék.

(J. L.)

T Á R H Á Z.

Gazdaszat, ipar és kereskedelem.

♣ Egy hazánkia (Polák Lipót) azon egyszerű, de igen hasznos találmányra jött, miszerint három négy üres hajót egymásba téve azokat ugyanannyi erővel vontassa viznek fel, mennyi egyetlen egy hajó vontatására szükséges. Ha felvesszük, hogy ez által három hajó vontatási költségét takaríthatni meg négy hajónál, e találmányt folyóvízi hajókázásunkra nézve igen fontosnak nevezhetjük. Az előleges kísérletek a hajók egymásba rakása s vontatása iránt Pesten a malomároknak teljes megelégedésre mentek végbe.

♣ Ugyancsak a kereskedelmi téren egy másik újabb találmánnyal is gazdagultunk. És ez az elsüllyedt hajóknak uszó daruk (így hívják a hajósok nyilván az emelő gépeket) segítségével kiemelése: melly által az

elsüllyedt gabona és más mála, hirtelen megszabadítván, újra hasznavehetővé lehet.

♣ Bécs mellett trágyapiacot fognak állítani, a hol a rendes marhatrágyán kívül, guánó, vér, gipsz, csontpor, poudrette, maláta, és egyéb trágyanemek is fognak árulni.

♣ Gr. Mikó Imre, a kolozsvári gazdasági egylet elnöke felszólítást intéz a magyarhoni bortermesztőkhöz egy minta-pinczézet felállítására végett, mellynek czélja 1) a honi szőlőfajokból egy központosított gyűjteményt létre hozni. 2) az ország minden bortermő vidékeinek termeléséből mintákat gyűjteni s meghatározni, miként kezeltenek azok? mellyre nézve felhívja a bortermesztőket, hogy a vidékükben meghonosított minden nemű fajtából 20—30 darab érett vesszőt, vagy gyökeres tőt küldjenek be, neveikkel ellátva Nagy Ferencz egyleti titkárhoz Kolozsvárra.

azután 3) idén termelt, januárban lefejtett borokból 30 vedernyt (15 akó). Ezen bort, ha az üdvös cél tekintetéből ingyen nem akarja adni a beküldő, a társulat megadja az árát. A szőlők beküldési határideje nov. 2. A mi talán rövid fog lenni, mert addig sok helyre a felszólítás sem jut el, alkalom sem adódik mingyárt a szállításra. A társulat tapasztalatait annak idejében közölni fogja. Ajánljuk az ügyet hazánkiai figyelmes pártolásába.

⊗ Krause, berlini nagykereskedő ügynöke által 25,000 akó bort vásároltat Magyarországon. Eddig csak francia borokkal kereskedett.

⊗ Az erdélyi gazdasági egylet ez idén terménytárlatot fog tartani, mellynek tárgyai lesznek 1. gabnafajok, 2. borok, 3. gyümölcsök, és 4. gazdasági gépek. A beküldendő tárgyak Nagy Ferencz titkárhoz (lakik belső farkasutcán 54 sz. alatt) utasítandók. Biasini Domokos a gyorsutazási vonalon feladandó küldeményeket díjtalanul kész elszállítani. Szép, hogy Magyarországot Erdély ebben a tekintetben is megelőzi. Miért maradtak el nálunk ez idén a virág- és terméktárlatok?

⊗ Pozsonyban Urbanek lelkész rendezése mellett gyümölcs- és szőlőtárlat nyitattott, mellyen 90 alma és 61 körte faj lón bemutatva, azok közt több új faj. Tehát Pozsony is kitett Pesten.

⊗ Chinából ismét új nemű selyembogarat hoztak Párizsba, melly cserfa levéllel él s az a jó benne, hogy szabadon lehet tartani, csak feleresztik a fára s készen szedik le a bábjaikat. Igaz, hogy ez nem köt oly rendszeres gubókat, mint az eperhernyő, de majd megszokja talán nálunk a rendet. Akkor lenne még csak a selyem olcsó!

⊗ Egy marszeilli borkereskedő Budán és Tolnán 3000 akó bort vásároltatott össze, Scherzer nagy kereskedő pedig Calcuttába (Kelet-india) küld magyar borokat.

z.— Hogy lehet megtudni, ha vajjon a must vagy bor keverve van-e vízzel? — Végy egy olajjal megkent pálczát vagy szalmaszárt, dugd a hordóba míg fenekét nem éri, mintegy félfertály óra múlva huzd ki, ha cseppek maradnak rajt, úgy nincs benn víz, ha pedig cseppek nem maradnak rajt, úgy vízzel van hamisítva.

z.— Ha a bor penészes, süss köleslisztből kalácsot, dobd melegen a borba, mi által az elveszti penészes ízét.

Kolozsvár oct. 1-én. A szüret pár hét múlva megkezdődik; a termés jó. — Borkereskedőink nagy speculatiokat számítanak a szüret jósága rovására.

— Franciaország központi gazdasági egyletének gyűlésén a méhtenyésztés legnagyobb akadályaul azon eljárás említettett fel, miszerint őszszel mézszüret alkalmával a méheket előlik kénnel. Ebből két tanúságot vonhatunk; első, hogy a méhek előlése ferde eljárás, második, hogy a méhtenyésztés még Franciaországban sem részesül általánosan megérdemelt figyelemben.

— A vadgesztenyéből még a mult században megkísérlék lisztet őrölni és kenyeret sütni, de e kenyér keserősége miatt nem volt meg-ehető. Ezután senki sem gondolt a vadgesztenye használhatóságára, ám-bár bebizonyult, hogy dus keményítő tartalommal bír. Mult években azonban Berlinben, Klose kitalálta a módot, mint kelljen lisztje keserűségét elvenni, s abból ehető kenyeret készített, mellynek azon jó tulajdonsága van, hogy soha nem penészedik s a férgek sem támadják meg. Ugyan ő e gyümölcs kopáncsából jó nyomdai festéket, héjából erős lugot adó hamut, beléből sárga festéket, jó szennytisztítót juhgyapruhák mosására, s végre erős borszeszt (spiritus) állított elő. Ennyi mindenre használható a vadgesztenye, mellyet fanyarsága miatt alig méltat figyel-mére az ember.

— A homeopathiai gyógymódot már lovak gyógyítására is alkalmazták. E tárgyban Heckenastnál egy könyv is jelent meg, Böhm Károlytól, német nyelven.

Iskolai és egyházi ügyek.

— N. t. Török Pál ur, pesti ref. lelkész, a kecskeméti ref. egyház lelképásztorává neveztetett ki. A mennyire sajnáljuk magunk részéről eltávozását, annyira örvendünk annak, mint a derék lelkész és azónok érdeme méltó jutalmazásának.

Hála szósát. M. B. Sz. Királyon — jelen őszön vegeztetvén be az elkülönzés: lehetetlen meg nem említenünk mélt. grófnő Eszterházy Angelika ő nagysága nemes szívűségét. A tisztelt grófnő ugyan is a m. b. sz. királyi helység szükségeinek fedezésére egy egész-, a jegyző számára fél, a tanítóéra szinte fél — a lelkész számára ismét egy egész telket méltóztatott ajándékozni. Ez előtt mintegy husz tizeddel, egy hirneves erdélyi fejedelem udvari papja — azt igéri a fejedelemlőnek az ő kegyes jótétiért, hogy Isten ő neki a menyországban arany csipkés viganót fog jutalmul adni. — Én ennyit nem mondok. Az Úr anyala pedig, a jó cselekedeteiről ismert Cornélius századosnak (apost. esel 10 r.) ezt mondja: Cornéli! a te alamizsnáid — felmentek Isten eleibe. Én is ezt mondom: mélt. grófné! magas kegyed száma nélküli jótétei felmentek Isten eleibe. Oh de! bocsásson meg méltóságod, hadd menjenek ezek az emberek elé is! Fogadja el méltóságod szívünk hálaszózatát! Az élet Úra tartsa meg — virágoztassa méltóságod életét e földön sok időkig, tartsa meg egyetlenét, ifju grófunkat, hogy legyen magas kegyednek öröme, reménye, a legyen a baza csillaga!! és tartsa meg — virágoztassa

az uraknak ura, az egész fényes Eszterházy grófi nemzetséget, mindaddig mig magyar leszen a napok végéig!!! Szabó Sándor lelkész.

— Jancsó József ur a természetrajz szakmára enyedi tanárrá választatott meg.

+ Egy tavalyi kimutatás szerint Magyar-, Horvát-, Tótországokban, a Temesi bánságban és a Szerbvajdaságban 8062 iskola közül 939-ben vegyes nyelven, 3-ban olasz, 266-ban oláh, 984-ben német, 2064-ben szláv és 4061-ben magyar nyelven tanítottak.

— A magyaróvári gymnasium, melly egy idő óta zárva volt, a nagyérdemű meggyefőnök és Króner Lajos urak közbejártára ismét megnyitattott.

— Mult évben a pesti egyetemben 1212 a bécsiben pedig 2518 tanuló volt. A bécsi egyetemnél 133, a pestiben 74, a prágában 102, a krakóiban 48, a lebergiben 21, a grätziben 34, az insprukiban 24 valóságos-, segéd- és magántanár foglalkozott az előadásokkal.

Egészségi ügyek.

Előfizetési felhívás a nemzethez. Évét éljük a csapásoknak, mellyek egyike az emberéletre nehezülvén, élénken pusztítá azt országszerte. Értem a kholerát. Husz év előtt pusztá gondolatom volt ellene; de gondos felhasználás és éber megvigyázások után itt látom az időt kimondhatni, hogy az nem pusztá gondolat többé, hanem teljesen megérett gyógy- és óvspecificuma a kholerának, állandón biztos, mint a váltó láz ellen a kina; állandón jellemzetes, mint Jenner találmánya a himlő ellen: és ezt, mint 20 évi gyakorlatom folytáni veleélés szerencsés eredményét viszem tiszta öntudattal a nyilvánosság terére, a megrémült nemzetnek, ha elfogadja, vigaszul átadandó illy czim alatt: „A kholera és specificumai.“ Irta Pap Ignác a külváros és szülési tanok mestere, tolna-bölcskei gyakorló. Kisdolgozatomat három részre osztám. Az I-ben elmondom: mi az a kholera. Elmondom pedig népiesen, hogy a földmivelő néposztály is, melly a kholera gerjesztő okának legsajnosabban ki van téve, megértse szavaimat, s hasznára fordíthassa. — A II-ban megismertetem azt a hős gyógymódot, melly a lehetőség határán, könnyű szabályai közt alkalmazva, ezerek közül egyet sem vesse, sőt az elfeketült borzasztó kholerai hepeket is visszaadja az életnek, — mire ez idén is nálunk élő példákat hagyott tanúbizonyságul. — A III-ban átadom csalhatlan óvszerét, melly a kholerai fogékonyaságot gyökeresen kiirtja a testből: csalhatlannak mondom, mert általa még sohasem csalattattam: a magyar nemzet figyelmébe forrón ajánlom. Előfizetési ár 1 ezüst forint. Bérmentes megrendeléseket elfogad e lapok szerkesztősége is.

Művészeti ügyek.

— Latabár, legszorgalmasabb és lelkesebb színigazgatóink egyike, e télen Pécsen fogja Thalia ünnepeit tartani. Ez az első eset, hogy Pécsen a téli időszakra magyar színtársulat hivatott meg. Bizonyosan hisszük, hogy a derék igazgató és válogatott személyzete a lelkes pécsiek e választását meg fogják érdemelni, s bebizonyítják, hogy a magyar színművészet nem szorult csodaszülöttekre, birkozókra és ál Pepitákra, hogy az idegen elemek becsülését is kiérdemelje.

— Hasonló örvendetes hírrel lepetünk meg Győről is, a hol Lángh Bódi társulata osztatlan és megérdemelt tetszésben részesül.

— Az aradi színigazgató is adja tanúságait ügyszeretetének. Ujabb Komáromi drámai színészt, és Garzó énekest szerződte társulatához.

— Kolozsvárott megkezdődtek az előadások. Ugy vesszük azonban észre, hogy az igazgatóság elkésett szerződteisével, a mi nagy kár. A kolozsvári színtársulatnak legjobbnak kellene lenni a pesti után, mellynek közönségével lelkes pártfogás dolgában a kolozsvári bizton vetekedik.

Kolozsvár 1855. October 1-én. Színészeink megérkeztek. A voltak mind itt vannak, kivéve Komáromyt és Váradinét, kiknek helyét — hir szerint — Molnár György ur és Szathmári — Laczkócziné assz. töltendik be. A társaság nem lévén még teljesen szervezve — előadásait sem kezdheté meg.

Nemzeti színház.

OCTOBER. V. Ö cs. k. ap. Felsőge neve napján a színház ünnepléses kivilágítása mellett Ilka című opera adatott elő.

VI. Színházunk néhány hét óta folyvást teljes számu közönségnek örvend. Miután mi az érdemeket el szoktuk ismerni, illendőnek tartjuk, hogy ezuttal közönségünknek is kijuttassuk a méltó magasztalást. Akár dráma, akár opera adatik, a színház minden részeiben tele van. Néhány nap óta a színlapokon ezen örvendetes hirdetés olvasható: a bérlet zártszékekre és páholyokra nézve bezáratott.

VII. Mult héten ismét két vendéget láttunk színpadunkon: Szabónét drámai szerepben, és Turi táncművészt, Mátkatánczával. Nem akarjuk a más gusztusát rontani. Hanem Turinak szeretnők megsugni azt, miszerint vannak nekünk a mult korból emlegetett társastánczaink, mint a gyertyatáncz, egértáncz, vánkostáncz, selyemtáncz, stb. miket Apór Gergely és Cserei olly körülményesen leírnak, miért nem iparkodik azokat föleleveníteni? Erdélyben bizonyosan most is nyomokra lelhetne azoknak. Ez a mátkatáncza keveset ér. Nem bir a körmagyar leleményes-

ségével, sem a csárdás egyszerűségével. Mikor a magyar táncz frisséré kerül a dolog, akkor nem lehet több szabályok között tánczolni, mert az a jó kedv nyilatkozata, mely nem türi a regulát. Egyike a tánczosoknak úgy járta, mint valami megtévelyodott szélmalom, mely maga magát akarja szét tépni.

VIII. Miért van a nemzeti színháznak most pénze, miért van nagy közönsége? — Több alapos ok mellett különösen kiemelendők tartunk egyet: „az, hogy az idén nem volt a színháznak drágán fizetett külföldi vendége.“ A ki állításunk valóságáról meg akar győződni, nézze meg a színház évkönyveit, számadásait, s tapasztalni fogja, hogy ennek mindig akkor állott legjobban a színház, mikor saját meglévő erejével tudja feltartani magát s nem szorult más kölcsönre. A külföldi vendég látszólag sok pénzt hoz a színháznak, de sokat is elvisz, s a mennyire halmozza itt léte alatt a jövedelmet, annyira megérezteteti az apadást eltávozása után. A közönség kiköltekezik a felemelt belépti díjakkal, elégtelenné lesz a meglévő tagokkal, követeléseit felcsigázza, áldozatait leszállítja, az üres nézőhely elveszi a játszó kedvét, buzgalmát, lelkesülését, a pénztár böjti napokat ér s az egész intézet megsynyi, a néhány fényes napot; míg ellenben ha mindig saját erejére szorítkozik, ha muló vendégség örömei helyett állandó házikoszt egészséges rendére szoktatja részvevőit, olyan szépen magához tér, mint épen ebben az esztendőben, a midőn a piros pozsgás magyar Thaliáról alig hinné el valaki, hogy nem igen rég még a száraz betegségtől kellett őt féltetnünk. Tehát semmi vendég! hanem jó szerződött tagok.

Irodalom.

A Kubinyi Ágoston, nemz. muzeum igazgató ur által kitűzött diaeteticai szabályokat tárgyazó pályakérdésre 34 munka küldetett be. Már ez azután egészségünkre válhatik.

Erdélyben az új évre új politikai hirlap fog megjelenni, mint biztos hírfőből tudjuk, Vida Károly szerkesztése alatt.

Megjelent a multkor említett: „Mezei naptár“ kiadva az erdélyi gazdasági egyesület által. Nagy négy rétbén, Stein bizománya.

Gróf Mikó Imre urnak — a „Kiovi csata“ lelkes kiadójának közelebből egy terjedelmesebb történeti műve hagyja el a sajtót.

Vidéki hírek.

⊙ Somogyból egy híres végrendeletéről értesítettünk. A hagyományozó 300 pftot tesz le, mellynek kamatai mindig a tőkéhez csatolandók s melly ilyenformán 300 esztendő alatt mintegy három millió forintra szaporodik fel, s akkor ezen több ref. iskola, főkép a csurgói, fog osztózni. A patai gyűlési gyűlés elfogadta e hagyományt.

⊙ Miskolczon egy rozslé építette házy, midőn a födelet felakarták rá tenni, összeomlott s négy kőművest temetett romjai közé, kik közül csak kettőt sikerült élve megmenteni.

Halál-hír.

† Hetfőn temették el Pesten Petényi Salamont, a sokérdemű természetbuvárt, kit az Ur, sok évi fáradozásai után a tudományos téren, elszólitott oda, hol az igaz tudós hazája van, és az emberek nem csalatkoznak többé.

† Thordán közelebből halt meg gróf Toldy, e családból utolsó!

Tárogató.

* * A gözhajók járása mult csütörtök óta megváltozott. Ezentul a gözösök csak Győrig járnak, reggeli órákban indulva: Pestről páratlan, Győrből páros napokon indulva. Novemberben pedig megfordítva.

+ A művirág készítés is, mint iparág, kezd jelentőségben emelkedni. Pestbudán 190 egyszen foglalkozik avval.

+ Ausztriában 1852-ben 8000 millió szivar fogyott el, mellynek ára krajezárral számítva darabját 13 millió 333 ezer 333 pftot és 20 kr. Ennek felénél több Magyarországon kelt el.

y. — A magyar természettudományi társulat üléseit e hó 18-án nyitja meg, a jövőben pedig minden hó első és harmadik csütörtökén tartandó egyet.

v. — October 8-án a reformáltak egyházában rendkívüli isteni tisztelet tartatott, mellyen 19 jelelt lett lelkész és felesketve. Ezt megelőzőleg helyettes superintendens és nagykőrösi lelkész, Báthori Gábor beszédet tartott. Az ünnepélyen a vidéki papság szép számmal volt jelen. October 10-én az itteni protestans theologia tanintézet isten segítségül hívása mellett reggeli 10 órakor megnyitattott. Idáig 12 ifju van beírva, kik közül 8 felvétetett a tápintézetbe.

y. — Pesten nincs kolera többé. A kolera kórház bezaratott.

!! — A bécsi Presse october 9-ki esti lapjában következő hirdetés olvasható: „Házasság-ajánlat. Egy hivatalnok a vidéken, legjobb élet-erőben, ki ezer pftnyi állandó jövedelemmel és 25 ezer ftnyi kész vagyonnal bir, egy 22—28 éves leányt kíván nőül venni. A leány árva legyen, ajánló külsővel és legalább 4 ezer egész 10 ezer pftnyi vagyonnal és jó házi, mivelte neveléssel birjon. Az ajánlatok, a legszigorubb titoktartás ígérete mellett, legfőlebb folyó hó 20-ig bérmentve e czim alatt: „E. G. A. G. Bécs poste restante“ kéretnek beküldetni.“ E hirdetést azért sie-

tünk tárogatónkkal kitrombitálni, nehogy elhallgatásunk vagy késlekedésünk által miattunk valaki szerencsét szalaszsa el.

xx. — Pestváros intézkedést tett, hogy a lakosság jutányos áron szerezhesse be a télre az élelem-szereket — e hirt semmikép nem birjuk megérteni, de igen azt, hogy a hus ára 11-ről 12 krajezárra emelkedett.

x. — Gönczi Pál finevelő intézetében az előadások megkezdődtek. Ez intézet még csak három év óta áll, s elrendezés, felszerelés, sikeres működés és minden egyéb tekintetekben már is egyike a legjelesbeknek. Ezuttal kétszeres joggal ismételhetjük mit tavaly e lap róla mondt: szerencsésnek tarthatja magát a szülő, ki gyermekét ez intézetbe adta.

+ Pestet a mult héten annyi vidéki látogatta, hogy a szállodák alig tudtak már helyet adni. E vendégek egy részét azon ünnepélyre bejövők tevék, melly e hó 8. és 10-ke napjain a protestans tanoda megnyitása alkalmával tartatott. Azonban a vidéki látogatók száma illy szép ősi idők alatt máskor is nagy szokott lenni. A szüretnek vége, a gabna ára többnyire a szebben, a vetési munkát is nagy részt fogytán vannak. Jómódu kisebb gazdáink ilyenkor leginkább távozhatnak küssé hazáról, különben is most kezdődnek az iskolák, s kiknek családjában ifju sarjadék díszlik, kétszeres érdekből is meglátogatják azt a szép, azt az ifju, kedves, szépülő Pestet. Egész gyönyörűség nézni, hogy a mostani szük világban is mint emelkedik, épül, gyarapul és nagyobbodik Pest. Itt van az annyi részvétellel, szeretettel kísért nemzeti színház, muzeum, melly intézetek előtt egyetlen magyar sem mehet el a nélkül, hogy hangosan fel ne dobogjon keble. Ott áll a világhírű lánczhíd, és az épülő alagut, az állandó képtár és Pestnek egyéb nevezetességei és szépségei. Mennyire jól esik mindezeket évenként legalább csak egyszer is látni, s hazatérve a honmaradtaknak elbeszélni a látott ritkaságokat, hirt vinni haladásunkról s ezzel ösztönt, elhatározást törekedni előre, a jobb, a szebb, és hasznosb felé. Számptalan jónak szülője az, ha a vidékiek gyakrabban látják a fővárost; az itteni pezsgő élet s az szembeötölő haladás melly csak egy év leforgása alatt is tapasztalható, az a szembeötölő valóztosság milly buzdítólag hat a magánosabb körök embereire. Mihelyt az ember a megszokottnál szebbet, jobbat lát azonnal vágyat érez magában hasonlót saját környezetében is felfedezni, kieszközölni, létesíteni. — Azért látogassuk minél gyakrabban fővárosunkat, de ide ne csupán erőszényünket kiüríteni, hanem azon szándokból ránduljunk be, hogy az itt látott gyarapulás- és miveltségre erős ösztönt szívva magunkban térhesünk vissza családés házi tűzhelyünkhöz.

!! — E hó nyolczadikán reggel a Gellérthegy felett szivárvány vala látható. Ezt egy, a rendkívüli természeti tüneményekről jól értesülve lenni szokott pesti napi lap mondja, de hogy látta volna nem állítja.

;- Arról hallottunk, hogy Pesten egy magyar orvosi lapot szándékozik megindítani, hogy ki, az mindeddig nem tudatik. De mi illy bizonytalan állapotában is közöljük e hirt, — ki tudja, tán e sorok olvasása által megtalálja emberét. Hasonló esetben nem lenne legelső példa.

;- Hála az égnek, végre következett egy tél, mellytől nincs oka annyira remegni a szegény embernek, habár hidegebb lesz is, mint az elmult néhány telek. A gabna, a mindennapi kenyér nem lesz olyan drága. Bécsben a rozs mérője 5 ft 12 kr. Pozsonban a búzáé 5 ft 42 kr. — 6 ft 57 kr., a rozsé 3 ft 4 kr. egész 5 ft 8 kr. Aradon a rozs 2 ft 12 kr.

Külhírek.

x. — Párisban nagy tetszéssel adtak egy „Saint Clair“ czimű operát, mellyet Erneszt szász-coburg-gothai herczég ő felsége irt és mellyben egy magyar nemzeti táncz is fordul elő. Ő felsége tetszését nagy mértékben kiérdemelte a magyar zene is, melylyel közelebből Liszt által ismerkedett meg.

x. — Dresdában egy német könyv jelent meg következő czimvel: „A divatatos ruhakészítés kimerítő tankönyve nő számára, öntanulók használatul. 2-ik kiadás.“ Egy másiknak meg ez a czimre: „Új haromszögletű szabási rendszer férfiruha-készítésre.“ Egy harmadik pedig illy czimet visel: „A polgári és katonai ruhakészítés kimerítő tankönyve. Tizedik kiadás 575 képpel.“ Ebből világos, hogy Németországban a ruhakészítés, a szabóság már megszűnt mesterség lenni és tudománynyá emelkedett. Ohajtandó, hogy a csizmaszat is minél előbb illy magasra vigye dolgát, mert igaz ugyan hogy több szem többet lát, mindazáltal a tyukszemeket igen örömet nélkülőznék.

v. — Egy szomorú eset néhány nappal ezelőtt egész Párist felizgatta. Egy douai-i tanár családjával a világműtárlat megtekintésére Párisba jött. Kocsit bérelt és a boulogne-i ligetkertbe ment. Midőn kiszállt, a kocsisal, ki követelését szertelen felcsigázta, perlekedésbe keveredett. A bérkocsist kifizette, de tudára is adta egyszersmind, hogy dolgát a rendőrigazgató elé viendi. Valóban irt is a rendőrfőnöknek s a bérkocsis arra lett itélve, hogy a tanárnak személyesen vigye vissza méltatlan követelését, a két frankot. A dühös bérkocsist vesz két pisztolyt s este a tanár szállására megy. A tanárnál társaság volt, s tizenhét éves leánya beereszti a kocsisat, ki a pénzt visszafizeté, s erről bizonyító iratot kért. Midőn ennek megírása végett egy mellékszobában a tanár asztalhoz ülne, a kocsis lelővé őt. A durranásra berohan a megöltnek neje, a kocsis második pisztolyát reá süté de nem találván, sietve eltávozott. Proudhon ismert nevű író, ki egyazon házban lakott, figyelmessé téve a durranás által a

kocsist feltartóztatá s a rendőrség kezébe adta. A bérkocsis egész rövidséggel azt mondá, hogy a philistereknek (bourgeois) egy kis leczkét kell adni és midőn megtudta, hogy a tanár nejét lövése nem találta, nagyon sajnálkozott, mert állításaként épen az volt, kit megölni akart. A gyilkosról bebizonnyult, hogy megszökött gályarab s ügyes gonosztevő, ki az annyira szemfüles párisi rendőrséget is kijátszotta s sikerült magát becsempészni a különben becsületes párisi bérkocsisok közé.

v. — A brahma-vallás mindkét nembeli hinduknak köteleességévé teszi a naponkinti mosakodást a Ganges- vagy egyéb szent folyóban. Az előkelő nők nagy csoportokban, különösen bambustól, nádtól vagy egyéb kerítéstől körüvezett intézetekben szoktak mosakodni, hogy így a férfiak szeméi és egyéb veszélyektől védve legyenek. Nehány év előtt a hatóság Benares-ben nőknek hirtelen eltűnésére a nyilvános fürdőkből figyelmessé tetetett, s hét év lefolyása alatt néha négy sőt hét nő is eltűnt megfoghatatlan módon. Kutatásokat tettek krokodilok sőt czápák után is, ámbar ezek nem jönnek a folyóban idáig fel. A brahminok rossz szellemekről mesélnek. Mind e mellett is a nők nem szakaszták félben a fürdést, csak hogy közelebb maradtak a partokhoz vagy fogódzókba kapaszkodtak. Ez év apriljának egyik napján egy hinduhölgy felsikoltott s eltűnt hirtelen; de mivel ifjú és erős volt sikerült ellene körmei közül kimenekülni és az ár örvényéből felvergődni. Félelméből magához térve, elbeszélé hogy sem krokodil sem czápa, hanem egy férfi huzta alá lábainál fogva. Egy ügyes buvár a közel nád közé lopódzott, fejét cserépedényvel fedte be, melyen két lyuk volt, hogy rajtuk kiláthasson. Rejtékéből leste a hölgyeket s szemelte ki azokat, kiken legtöbb drágaság volt, mert a hindu nők fürdés közt is magukon tartják ékszereiket. A buvár a mélységbe ragadta, megfojtá, s ott ékszereiktől megfosztá őket. A gyilkost megfogták s felfogják akasztani.

xx. — Párisban october 1 napján egy vendéglő nyílt meg, melyben a szobák és termek száma 800-ra megy. Ebédlőjében 600 egyén ülhet asztal mellé.

xx. — Abdel Kader tartózkodási helye, Brussa, földingások által romba dőlven, az emirnek megengedé a francziák császára, hogy a párisi iparkiallást meglátogathassa. Ez okból Párisban mulat kiséretével és négy nejjével együtt. Gyakran kap meghívást a császár asztalához s itt a legnagyobb komolyság- és méltósággal viseli magát, soha nem követ el hibát a francia illedék szabályai ellen. Arcza nyájas, feleletei rövidek, velősek. Bort nem iszik soha, csupán vizet és tejet. A császár engedelméből ezután Damaskusban fog lakni, s 100 ezer frank nyugdíjat huzand. Követni fogja báró Rousseau tiszteletbeli consul képpen.

‡ 1703-ban Párisban az első énekesnőnek ezeröttszáz livre (600 pft) alsóbb énekesnőknek 900 váltóforint, az első bassistának ezer váltó, a karmesternek is ezer váltó forint díja volt. Az összes személyzet állott a nagy operánál 120 személyből, ezek összes díja tett 26,880 pftot. — Ma ennyivel Párisban maga a primadonna is alig fogna megelégedni; még a mi szerény nemzeti színházunk is magasabban díjaz.

‡ Mexicóban, mióta a spanyolok ott pénzt veretni kezdtek 1521-től egész 1852-ig arany- és ezüstben 8 ezer millió pftnyi pénz készült. E ropant összegből azonban csak mintegy 205 pftnyi maradt az országban, a többi mind elszármazott a nagy világba.

Szerkesztői mondanivalók.

23. *A vén harangozó* sok hiányban szenved. Ajánljuk legelőbb is a helyesírás tanulmányozását. A *falusi szohások* tárgya különben sokat ígérő.

24. *Elégia az egri borhoz* még a hajdu-nánási borhoz is illetlenek volnának.

25. *A fejedelem anyja* kevés cselekvénnyel bír olly hosszú versezethez. Szerző hivatással bír a költői pályához, de iparkodjék még többet tanulni. Levelezési ajánlatát szívesen fogadjuk.

26. *Hazatérő* ömlengései tiszteletre méltó, de versebe foglaltatásuk nagyon gyöngé.

27. *Ország Mihály*. Így, a hogy van is közölhető, de ha szerzője még egyszer figyelmesen átdolgozná, a kifejezésekre többet ügyelne, még egyszer annyit érne.

28. *Ancsa, cigjáték 2 felvonásban*. Hogy mi benne a vig? azt nem birtuk felfedezni, hanem szomorú benne az, hogy szerző azt hiszi, miszerint a Vasárnapi Ujságnak ilyen is jó.

29. *X-nek*. Valljon a hideg víz egyuttal a Lethe vize?

30. *V. P.-ről* iratják a szerkesztőségnek, hogy verseket és novellákat mentül kevesebbeket adjunk, mert azok híjábavaló dolgok, hanem inkább gazdasági gépmintákat és iparcsikkeket . . . 31. *D . . .* ról iratják a szerkesztőségnek, hogy a gazdasági történeteket hagyjuk el, mert azok unalmas dolgok, hanem a helyett inkább közöljünk verseket és novellákat . . . Válaszoltatik egy füst alatt mind a két levélre: verseket is adunk, gazdasági gépeket is adunk, kinek mellyik tetszik, azzal mulassa magát, a többit végezze el a két felszólaló egymás között; de ne a mi háttunkon.

32. *Heloisához*. Valjon Heloisa szobaleányának néz ön bennünket, hogy tőlünk akarja küldözni szerelmes verseit?

33. *D. M. A csillagokról*. Ön még csak a csillagoknál jár? Mi már azokon régen túl vagyunk.

34. *Gyász*. Elég gyász, hogy ilyen versekért is postabért fizettetnek velünk. Jelentjük, hogy a ki előre tudja magában, hogy valami rossz munkát küldött, fekete pecsétet üssön a levélre, hogy legalább előre sejtessük a szomorúságot.

35. *Nehány szó a gyermekek ügyében*. Derék tudósunk Edvi Illés Pál ugyanezen tárgyról irt már lapjainkban és igen helyes felfogással. E czikkel csak az ő eszméit ismételnők.

36. *„Adja Isten”* stb. írója úgy látszik, hogy nagyon elmaradt a kortól, a kegyes óhajtásokon kívül eszmék is kellenek. A többi munkálatoknak sem látjuk semmi hasznát.

37. *A. F. „Egri hősök”* balladáját legközelebb közölni fogjuk. Még többet is remélünk tőle. Első műve sokat ígér.

38. *Zenő* urat nagyon kérjük, hogy ne írjon veres tintával. Hisz a szerkesztő sem tengeri nyul, hogy veres szemmel olvassa a leveleit.

39. *Zeyk falván a római templom* közöltetni fog.

40. *A drága gombócok* jó adoma, de úgy tetszik, hogy ez másutt is megtörtént. Közölni fogjuk majd egyszer.

41. *A cigány su*. Azért hogy a cigány szegény, még is ügyelni kellene a versmértékre s nem gondolni, hogy a cigányhoz így is jó. A több ide mellékelt művek sem adhatók különböző indokoknál fogva.

42. *Bordács Elek paraszt árendás életviszontagsága, gazdálkodás módja* stb. kevés szükséges kihagyás mellett lapjainkban közöltetni fog.

43. *V. F. tanár urnak Pápán*. Becses közleményeit mindenkor szívesen vesszük, a küldötteket sietünk használni.

44. *Szélrege; — a néphez; — Csongrád*; kevés sikerrel irattak.

45. *„Mi baj van itt körül?”* — Semmi baj sincs, csak ez a vers nem adható.

46. *Miként lehet mindenkinek meggazdagodni?* E mű szerzője azzal ajánlja magát, hogy ő igen szegény. Ez a lehető legkegyetlenebb bírálat a fennezimizett munkára.

47. *Beküldött kéziratokat*, miként már egyszer jelentők, a szerkesztőség vissza nem szolgáltat; akár el vannak ezek fogadva, akár nincsenek. Miután esztendőn át, ezer meg ezer ivre terjedő különféle munkálat gyűl be szerkesztőségünkhez, ha még azokat külön osztályozni, rendben tartani, s visszaszolgáltatni akarnók, e munkára egy külön hivatal volna szükséges. Sokkal könnyebb a tisztelt szerzőknek beküldött munkáikat otthon még egyszer letisztáztatni és párban megtartani.

48. *A pesti takarékpénztár leírásának* ígért munkálatát, ez ajánlatot tevő barátunknak előlegesen is szívesen köszönjük s ígérjük, hogy azt a kívánt „maga valóságában” fogjuk közölni.

Értesítés

a történelmi beszélyre kitűzött pályadíj felől.

Az ezen feladatra: „*irassék egy történelmi elbeszélés, mellynek tárgya hazánk eseményeiből legyen meritve*,” hozánk érkezett hat rendbeli pályamű-közül bírálók szótöbbsége a kitűzött **20 arany jutalmat** a **6-ik** számú **Versényi Miklós** című munkálatnak ítélte oda. Bárha e mű, historiai de álnevű személyt tárgyazva, nem foglal is magában szorosán értelmezett történelmi szakaszt hazánk eseményeiből, mind az által, *mint műbecsileg legtöbb értékkel bíró* a többi beküldött művek között, jutalmazásra legméltóbbnak ez találtatott.

A jeligés levelke felbontatván, abban a mű szerzőjéül **P. Szathmary Károly** volt megnevezve.

A többi jeligés levelké elégettetvén, az illető kéziratok a szerkesztőség levéltárába tétettek, a hol a bírálók ítéletének igazolásaul meg fognak őriztetni.

Pesten, 1855. october 6-án.

A „Vasárnapi Ujság” szerkesztősége.

Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok

másodfélelvi folyamából teljes számú példányokkal még folyvást szolgálhatunk. Előfizetési díj mind a két egymást kiegészítő néplapra **3 pengő forint**.

A pénzes levelek bérmentes küldése valamint a czim, utolsó posta és lakhely pontos feljegyzése kéretik.

A „Vasárnapi Ujság” és „Politikai Ujdonságok” kiadó-hivatala (Pest, egyetemutca 4. sz.)

Felelős szerkesztő: **Pákh Albert**.